



Erkki Tuppurainen

60 VUOTTA KIRKKOMUSIIKKI- KOULUTUSTA KUIPIOSSA



**60 VUOTTA
KIRKKOMUSIIKKI-
KOULUTUSTA
KUOPIOSSA**



Erkki Tuppurainen

**60 VUOTTA
KIRKKOMUSIIKKI-
KOULUTUSTA
KUOPIOSSA**

60 VUOTTA KIRKKOMUSIIKKIKOULUTUSTA KUOPIOSSA

Sibelius-Akatemian julkaisuja 19

© Taideyliopiston Sibelius-Akatemia ja tekijä

Kannen kuva: Raimo Pesonen / Kuopion kaupunki 2017

ISBN 978-952-329-163-8 (painettu)

ISSN 0359-2308 (painettu)

ISBN 978-952-329-164-5 (PDF)

ISSN 2489-7973 (PDF)

Graafinen suunnittelu ja taitto:

Mikko Puranen

Paino

Hansaprint

Helsinki, 2020

Sisällysluettelo

Esipuhe	7
1 Kirkkomusiikkikoulutuksen vaiheita Suomessa	9
1.1 Ensimmäinen ammatillinen musiikkikoulutus Suomessa	9
1.2 Lukkari-urkurikouluista Sibelius-Akatemiaan	10
1.3 Kanttorin virkojen ja koulutuksen porrastus ja sen vaikutus Sibelius-Akatemiaan	12
1.4 Konservatorioiden kirkkomusiikkikoulutus 1984–2007	14
1.5 Ammattikorkeakoulujen osuus vuodesta 1999 alkaen	15
1.6 Kelpoisuuksien määrittely Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hallinnossa	17
1.7 Kanttorin virkojen määrä 1991–2020	18
2 Kuopion kirkkomusiikkikoulutus	19
2.1 Kuopion Musiikkiopisto – Kuopion konservatorio 1960–1982	19
2.2 Sibelius-Akatemian Kuopion koulutusyksikkö 1983–1995	36
2.3 Sibelius-Akatemian Kuopion osasto/yksikkö 1995–2011	43
2.4 Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö 2011–	50
3 Kuopion koulutuksen vaikutus yksikön ulkopuolella	53
3.1 Konsertit	53
3.2 Opettajien omat konsertit ja toiminta säveltäjänä	61
3.3 Kuopiolaiset Sibelius-Akatemian koulutusta kehittämässä	63
3.4 Kirkkomusiikin erityisalueet	64
3.4.1 Kirkkomusiikin tutkimus	64
3.4.2 Urkuimprovisointi	67
3.4.3 Gregoriaaninen kirkkolaulu	67
3.4.4 Virsisävelmien tutkimus	68
3.4.5 Klavikordinsoitto ja -rakennus	68

3.4.6 Musiikin verkko-opetus	71
3.4.7 Käsikellojen soitto	71
3.4.8 Hengellinen rytmimusiikki	72
3.5 Kansainväliset yhteydet	73
3.5.1 Vierailevat opettajat	73
3.5.2 Senegalin luterilainen kirkko	73
3.5.3 Namibian yliopisto	75
3.5.4 Yhteistyö Jordanian ja Pyhän maan luterilaisen kirkon kanssa	76
3.5.5 Suomalais-ugrialaisten kansojen musiikki ja runolaulumessu	77
3.5.6 Opintoretket ja opiskelijavaihto	79
4. Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö vuonna 2020	83
Liitteet	89
Liite 1. Kuopion kirkkomusiikkikoulutuksen henkilökunta 1960–2020.	89
Liite 2. Kuopiossa 1964–2020 suoritettut kirkkomusiikin tutkinnot .	102
Liite 3. Kuopion yksikön urut ja vanhan musiikin soittimet 2020.	111
Liite 4. Sibelius-Akatemian julkaisuja, joiden tuottamiseen Kuopion koulutus on osallistunut.	113

Esipuhe

Käsillä oleva teos pyrkii selvittämään Kuopiossa 60 vuoden aikana tapahtuneen kirkkomusiikkikoulutuksen synnyn ja kehityksen. Tiedot perustuvat vuosien 1969–2010 osalta etupäässä omiin kokemuksiini ja kirjauksiini kirkkomusiikin kouluttajana Kuopiossa. Olen myös ollut Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispaainkokouksen asettaman kanttorikoulutustoimikunnan jäsenenä ja sihteerinä sekä mukana kirkkohallituksen asettamissa työryhmissä. Tietoa koulutuksen vaiheista on paljon erilaisissa vuosikertomuksissa ja pöytäkirjoissa. Olen koonnut Kuopiota koskevaa tietoa jo Sibelius-Akatemian Kuopion osaston vuonna 1990 julkaisemaan kirjaseen *30 vuotta kirkkomusiikkikoulutusta Kuopiossa*. Lähdeviitteiden käytöstä luovun näiltä osin, koska viittauksia kertyisi kohtuuttoman paljon. Kuvat ovat pääosin peräisin Sibelius-Akatemian Kuopion yksikön arkistosta eikä kuvaaja ole tiedossa ellei kuvatekstissä toisin mainita.

Jonkin verran epäselvyyttä opiskelijoiden opintosuoritusten sijoitumisesta on aiheuttanut se, että muutamat opiskelijat ovat käytännössä opiskelleet ainakin osittain Helsingissä, vaikka heidät on pidetty Kuopion osaston opiskelijoina. Toisaalta muutamat Kuopiossa opiskelleiden suoritukset on merkitty virheellisesti Helsingissä tehdyiksi.

Vuoden 2010 jälkeisen ajan kehitystä olen seurannut sivusta. Tietojani ovat täydentäneet muiden muassa Kuopiossa lehtoreina toimineet Tuula Rönkä, Pekka Vapaavuori, Seppo Kirkinen, Mikko Korhonen, Heikki Liimola ja Jan Lehtola.

Kiitän kaikkia toiminta-aikani työtovereita ja myöhempiä työntekijöitä tietojeni täydentämisestä ja tarkistamisesta. Kirjoitustyössäni olen palauttanut mieleeni monia kokemuksia vielä viime vuosiltakin. Erityisesti olen ajatellut niitä yli 500:aa opiskelijaa, joiden vaiheita olen pyrkinyt seuraamaan myös heidän opiskelija-aikojensa jälkeen.

Kuopiossa 25. elokuuta 2020

Erkki Tuppurainen

1 Kirkkomusiikki- koulutuksen vaiheita Suomessa

1.1 Ensimmäinen ammatillinen musiikkikoulutus Suomessa

Suomessa annettua kirkkomusiikkialan koulutusta selvitelletä tutkijoista Åke Sandholm on kuvannut lukkarin viran kehitystä 1500–1600-luvuilla, Kaarlo Jalkanen aikavälillä 1721–1918 ja Reijo Pajamo 1900-luvulta lähtien. Kuopiossa vuodesta 1960 alkaen annettua koulutusta on kuvattu vain niukasti.

Vastuu suomalaisten kirkkojen kirkkolaulusta siirtyi 1500-luvun reformaation jälkeen vähitellen papistolta lukkareille, joiden tehtäviin kuului kirkkolaulun lisäksi erilaiset palvelustehtävät. He eivät useinkaan saaneet minkäänlaista koulutusta. 1600-luvun loppupuolen Gezelius-piispat pyrkivät edistämään kirkkolaulua, ja 1700-luvulla yleistyi käytäntö, jonka mukaan lukkariksi pyrkivät hakeutuivat tunnettujen lukkarien oppiin. Lukkarien ohelle palkattiin lähinnä rannikkokaupunkien kirkkoihin myös urkureita, jotka saivat oppinsa vastaavalla tavalla.¹

1800-luvulla alettiin yleisesti kiinnittää huomiota kirkkolaulun huonoon tasoon. Kuopiolaissyntyinen Rudolf Lagi jätti vihdoinkin vuonna 1864 Kuopion synodaalokokoukselle kirjelmän, jossa hän ehdotti oppilaitoksen perustamista urkureille ja lukkareille. Ehdotus oli siinä määrin laajasuuntainen, että sen käsittelyn katsottiin kuuluvan valtiopäiville. Valtiopäivät päätyivät kuitenkin toteamaan, että lukkarien koulutuksen järjestäminen kuului kirkon tehtäviin. Vuonna 1870 voimaan astunut uusi kirkkolaki teki lukkarin virasta muusikon viran. Lukkarin tehtäviin nimettiin tuolloin ”kirkkoveisuun” johtaminen jumalanpalveluksissa ja muissa toimituksissa, ”koraalilaulun” opettaminen rippi-

¹ Sandholm, Åke 1966; Jalkanen, Kaarlo 1986.

koulunuorisolle, avustaminen lasten lukutaidon opettamisessa, rokotaminen sekä eräät kirkon vahtimestarin toimet. Urkurin tehtävänä oli puolestaan säestää kirkkoveisuuta jumalanpalveluksissa ja muissa kirkossa pidettävissä toimituksissa. Urkurin virka voitiin yhdistää lukkarin virkaan kirkkoherran ja seurakunnan yhteisestä sopimuksesta.²

Vuoden 1872 valtiopäivillä annettiin pappisäädyn esitys, jossa ehdotettiin erityisen koulun perustamista lukkarien ja urkuriensa valmistamiseksi. Esillä oli koulutuslaitoksen sijoittaminen Helsinkiin valtion varoilla. Vuonna 1882 perustettuun Helsingin musiikkiopistoon ei kuitenkaan sijoitettu kirkkomusiikkikoulutusta. Tämän oppilaitoksen nimeksi tuli 1924 Helsingin konservatorio ja 1939 Sibelius-Akatemia, joka sai korkeakoulun aseman.

Viimein syntyi Carl Gustaf Waseniuksen ja Oscar Pahlmanin ehdotuksen pohjalta ensimmäinen lukkari-urkurikoulu, joka aloitti toimintansa vuonna 1878 Turussa. Helsingin lukkari-urkurikoulu aloitti vuonna 1882 johtajanaan Lorenz Nicolai Achté. Kaksivuotinen koulutus muutettiin pian kolmivuotiseksi. Helsingin lukkari-urkurikoulu toimi koko ajan kaksikielisenä. Oskar Merikannon toiminta muodostui suureksi menestykseksi oppilaitokselle. Merikannon jätettyä opetus-toimensa vuonna 1914 hänen seuraajakseen valittiin Armas Maasalo. Oulun lukkari-urkurikoulu aloitti toimintansa 1883, mutta sen toiminta pysähtyi vuoteen 1889 mennessä valtionavun lopettamiseen. Se sijaan Emil Sivori sai vuonna 1893 perustaa lukkari-urkurikoulun Viipuriin, kun ilmeni, etteivät Turun ja Helsingin koulut pystyneet täyttämään pätevien lukkarien ja urkuriensa tarvetta.³

1.2 Lukkari-urkurikouluista Sibelius-Akatemiaan

Kirkkomusiikin asiantuntija, saksalaissyntyinen Richard Faltin sai 1903 tehtäväkseen Viipurin ja Turun lukkari-urkurikoulujen toiminnan

² Jalkanen 1976.

³ Jalkanen 1978.

tarkastuksen. Faltin antoi Viipurin oppilaitoksesta varsin kielteisen lausunnon ja ehdotti koulun toiminnan kokonaan uudelleen järjestämistä ja valtionavun lakkauttamista. Turun lukkari-urkurikoulun tarkastuksen suoritti puolestaan Ilmari Krohn, joka oli kohtalaisen tyytyväinen oppilaitoksen opetukseen ja oppilaiden saavutuksiin. Viipurin koulutuskin sai keskustelujen jälkeen jatkoa, ja uudeksi tarkastajaksi nimitetty Krohn ohjasi koulutuksen uudistusta.⁴

Jo 1890-luvulla oli kirkon piirissä kiinnitetty huomiota lukkarien uskonnollisen koulutuksen vähäisyyteen. Vuonna 1905 perustettu komitea teki ehdotuksen, jonka mukaan osa lukkarikoulutuksesta tapahtuisi Suomen Kirkon Sisälähetysseuran ylläpitämän Sortavalan Liikolan diakonilaitoksen lukkari-diakonikursseilla. Lopulta vuonna 1909 esitettiin koulutuksen jakamista Helsinkiin ja Liikolaan. Koulutus alkoi Liikolassa vuonna 1913 mutta ei saavuttanut menestystä ja lopetettiin vuonna 1921. Lukkari-urkurikoulut jatkoivat toimintaansa, 1920-luvulla kirkkomusiikkiopistoiksi nimettyinä.⁵

Viipurissa annettu koulutus päättyi talvisodan alkaessa vuonna 1939. Samana vuonna nimitys lukkari-urkuri vaihtui kanttori-urkuriksi. Sotien jälkeen kiinnitettiin huomiota kanttori-urkureiksi koulutettujen liian suureen määrään. Oppilaitosten opetuksen tasokin asetettiin osittain epäilyksenalaiseksi. Niinpä jäljellä olleet kaksi kirkkomusiikkiopistoa päädyttiin lakkauttamaan ja koulutus keskitettiin Sibelius-Akatemian vuonna 1951 perustettuun kirkkomusiikkiosastoon. Pian huomattiin tarpeelliseksi koulutuksen laajentaminen jälleen myös Helsingin ulkopuolelle, ja vuonna 1960 Kuopion musiikkiopistoon perustettiin kirkkomusiikkiosasto toimimaan Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston rinnalla. Vuonna 1968 musiikkiopisto tuli vakinaisen valtionavun piiriin ja muutti 1977 muiden musiikin ammattikoulutusta antavien laitosten tapaan nimensä Kuopion konservatorioksi. Kirkkomusiikkiosaston nimitys muuttui tällöin kirkkomusiikkilinjaksi.⁶

4 Jalkanen 1978; Pajamo 2001.

5 Jalkanen 1978; Pajamo 2001.

6 Pajamo 2001.

Sibelius-Akatemiasta tuli vuonna 1980 valtion musiikkikorkeakoulu ja sen tutkinnot uudistettiin. Tuolloin perustettiin uudet kansanmusiikin ja jazzmusiikin osastot sekä vuonna 1990 musiikkiteknologian osasto ja vuonna 1997 taidehallinnon (Arts Management) koulutus. Kirkkomusiikkiosasto kuului klassisen musiikin perinnettä jatkavien osastojen joukkoon, ja sen nimeksi tuli nyt kirkkomusiikin osasto. Perustutkinnoksi tuli musiikin kandidaatin tutkinto, jonka jälkeen voitiin suorittaa myös lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Sibelius-Akatemiaan perustettiin myös koulutuskeskus, jonka toiminta laajeni myöhemmin myös Kuopioon ja Seinäjoelle. Vuonna 1995 entisen perustutkinnon nimeksi tuli musiikin maisterin tutkinto, ja kandidaatista tuli uuden, alemman tutkinnon nimitys. Vuonna 1998 oppilaitos nimettiin yliopistoksi ja siihen liitettiin taidehallinnon koulutusohjelma. Entiset taidekorkeakoulut Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu yhdistettiin vuonna 2013 Taideyliopistoksi.

1.3 Kanttorin virkojen ja koulutuksen porrastus ja sen vaikutus Sibelius-Akatemiaan

Kirkkomusiikkiopistojen lakkaaminen ja koulutuksen keskittäminen Sibelius-Akatemiaan johtivat osaltaan 1970-luvulta alkaen kanttoripulaan. Tähän vaikutti myös se, että musiikkioppilaitosten ja kansalais- ja työväenopistojen verkosto laajentui voimakkaasti ja houkutteli kirkkomusiikkikoulutuksen saaneita työaloille, jotka saatettiin kokea seurakuntia kiitollisemmiksi.

Vuodesta 1958 alkaen kirkkomusiikin ammattilaisten asemaa, toimintaa ja koulutusta selvittivät useat komiteat. Piispa Yrjö Sariolan johdolla toimineen komitean mietinnön pohjalta kirkon muusikonvirat uudistettiin vihdoinkin perusteellisesti. Vuonna 1981 voimaan astuneen kirkkolain mukaan kanttorin virat porrastettiin kolmeen asteeseen, samaan tapaan kuin Saksassa oli tapahtunut. Suurin osa noin 700:sta kanttori-urkurin virasta muutettiin keskimmäisen asteen tutkintoa edellyttäväksi kanttorin viroiksi. Samaan aikaan, vuonna 1980 Sibelius-Akatemiasta tuli valtion korkeakoulu ja siellä toteutettiin korkeakoulujen yleinen tutkinnonuudistus. Sibelius-Akatemian

perustutkinnoksi tuli musiikin kandidaatin tutkinto. Kesimmäisen asteen kanttorin tutkinnoksi nimettiin ylempi korkeakoulututkinto eli Sibeliuksen Akatemiassa kirkkomusiikin koulutusohjelman mukaisesti suoritettava musiikin kandidaatin tutkinto. Ylimmän asteen tutkinto edellytti Sibeliuksen Akatemiassa suoritettavia vaihtoehtoisia lisäopintoja, joiden lähtökohtana olivat akatemian vanhan tutkintojärjestelmän diplomitutkinnot ja musiikinjohtajan tutkinto. Alimman asteen tutkinnoksi tuli nimetyissä konservatorioissa suoritettava kolmivuotinen peruskoulupohjainen tutkinto. Käytössä yleistyivät Saksasta omaksutut nimitykset A-, B- ja C-kanttori hankalien ”alimman, kesimmäisen tai ylimmän asteen kanttorintutkintoa edellyttävien virkojen” sijaan.⁷

Uudistusten vuoksi Kuopion konservatorion kirkkomusiikkilinja lakkautettiin, ja tilalle perustettiin vuoden 1983 alussa Sibeliuksen Akatemian Kuopion koulutusyksikkö, jonka nimi sittemmin vuonna 1994 muuttui Kuopion osastoksi. Kuten Helsingissä entiset opiskelijat saivat Kuopiossakin valita Sibeliuksen Akatemian vanhan tutkintojärjestelmän mukaisten tutkintojen ja musiikin kandidaatin tutkinnon suorittamisen välillä. Useimmat siirtyivät opiskelemaan uuden järjestelmän mukaisesti. Vuonna 1995 musiikin kandidaatin tutkinto siirtyi alemman korkeakoulututkinnon nimeksi, kun taas ylempään nimeksi tuli musiikin maisteri. Sibeliuksen Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelman aloituspaikkojen määräksi vakiintui 1980-luvulla 30, josta Kuopion osuus kohosi vuosikymmenen lopussa puoleen. Maisterin koulutuksen kestoksi tuli 180 opintoviikkoa eli 5,5 vuotta. Vuonna 1998 Sibeliuksen Akatemia nimettiin yliopistoksi.⁸

Kirkkomusiikkikoulutuksen uudistus 1980-luvun alussa tapahtui osana Suomen korkeakoulujen ja keskiasteen oppilaitosten yleistä uudistamista, jonka yhteisiä piirteitä olivat toisaalta ammattisuuntautuneisuuden korostaminen, toisaalta yhteisen yleissivistävän aineksen lisääminen. Sibeliuksen Akatemiassa säilytettiin kanttori-urkurin koulutuksen keskeinen sisältö: urkujensoiton, kuoronjohtoon, liturgisen soiton

⁷ *Kanttorin koulutus ja virka*; Pajamo 2007, 87, 109–123.

⁸ Pajamo 2007, 87–88.

ja laulun sekä teologis-seurakunnalliset opinnot. Uusimuotoiseen koulutukseen lisättiin seurakunnan musiikkikasvatukseen liittyvää ainesta, ja opiskelijan edellytettiin etenevän entistä pidemmälle valinnaisesti joko urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa. Uutta olivat myös pakolliset kieliopinnot sekä maisterin tutkinnolle tyypilliseksi katsotut, itsenäistä työskentelyä korostavat syventävät opinnot. Viimeksi mainitut voivat rakentua mainittujen valinnaisten musiikillisten syventymiskohteiden tai yliopistojen perinteisen pro gradu -tutkielman ympärille. Niiden rinnalle syntyi myös välimuoto, projektityöskentely, jossa itsenäiseen musiikilliseen työskentelyyn liittyy suppeahko kirjallinen työ.⁹

Opiskeluajat pitenevät uuden tutkintojärjestelmän myötä. Vaatimusten muuttumisen lisäksi tätä ilmiötä edisti myös opiskelijoiden entisestä poikkeava asennoituminen opiskeluun. Kehittynyt opintotutkintojärjestelmäkin antoi mahdollisuuden opiskelusuunnitelmien entistä väljempään rakenteluun. Opintojen kestoa on 2010-luvulta lähtien kuitenkin pyritty rajoittamaan.

Musiikin lisensiaatin ja tohtorin tutkintoihin tähtäävä koulutus käynnistyi Sibelius-Akatemiassa vuonna 1982. Kirkkomusiikkialan tieteellisiä tohtorintutkintoja on siellä suoritettu kesään 2020 mennessä 15, kehittäjäkoulutuksen tutkintoja 4 ja lähinnä urkumusiikkiin liittyviä taiteellisia tutkintoja 10.

1.4 Konservatorioiden kirkkomusiikkikoulutus 1984–2007

Alimman asteen tutkintoa edellyttävät kanttorin virat pyrittiin alkuvaiheessa täyttämään entisen sivutoimisen tutkinnon suorittaneilla, joille kirkko järjesti vuosina 1981–1986 poikkeuskoulutuksen. Koulutuksen suoritti 128 henkilöä, ja siirtymävaihe saatiin näin hoidetuksi. Pysyvä koulutus aloitettiin Oulun konservatoriossa 1984, Tampereen konservatoriossa 1986 ja Turun konservatoriossa 1992 sekä ruotsinkielisenä 1985 Pietarsaareissa, oppilaitoksessa Svenska

9 Pajamo 2007, 109–123.

konservatoriet i Jakobstad. Oulussa ja Tampereella vuotuisten aloituspaikkojen määrä oli yleensä 10, Turussa ja Pietarsaassa pienempi. Konservatorioissa annettavan koulutuksen kestoksi piispainkokous määritteli alun perin 90 opintoviikkoa. Pian koulutuksen pituudeksi tuli kuitenkin muiden alojen mallin mukaan ensin 105, myöhemmin 120 opintoviikkoa eli kolme vuotta.¹⁰

Vuosina 1987–2007 konservatorioiden kirkkomuusikon opintolinjoilta valmistui noin 370 henkilöä, joista noin 80 on jatkanut opintojaan Sibelius-Akatemiassa. Vuonna 1998 tällaisille opiskelijoille määriteltiin omat opintojen korvaavuusohjeet. Käytännössä monet koulutuksesta valmistuneet ovat sijoittuneet hoitamaan täyttämättä jääneitä keskimäisen asteen tutkintoa edellyttäviä virkoja. Monet ovat myös jatkaneet muilla musiikin aloilla.

1.5 Ammattikorkeakoulujen osuus vuodesta 1999 alkaen

Samaan aikaan kun kirkkomusiikkikoulutusta uudistettiin 1990-luvulla, myös muu musiikin ammatillinen koulutus koki muutoksen. Epävirallisesti korkea-asteen koulutukseen rinnastettu konservatorioiden opettaja- ja muusikkokoulutus siirrettiin asteittain ammattikorkeakouluihin. Kuopiossa oli vuosikymmenen alussa esillä Kuopion oman korkeakouluyksikön perustaminen. Yhtenä vaihtoehtona oli konservatorion ammatillisen koulutuksen yhdistäminen Sibelius-Akatemian osastoon. Neuvotteluissa oli avainasemassa Sibelius-Akatemian osaston lehtorin virasta vuosiksi 1991–95 konservatorion rehtoriksi siirtynyt Pekka Vapaavuori. Pitkällisten pohdintojen jälkeen konservatorion musiikki- ja tanssipedagogikoulutus siirtyi syksyllä 1999 Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulutuksen osaksi. Oppilaitoksen nimeksi tuli 2004 Savonia-ammattikorkeakoulu. Konservatorio jatkoi musiikkialan toisen asteen ammatillista koulutusta eli lukion vaihtoehtoa, joka

¹⁰ *Kanttorin koulutus ja virka 1995.*

ei anna ammatillista kelpoisuutta.¹¹

Vastaava kehitys tapahtui kirkollisen ammattikoulutuksen alalla. Evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous hyväksyi vuonna 1993 muutamien oppilaitosten suunnitelmat kokeiluluonteisen diakonian alan ammattikorkeakoulutuksen aloittamisesta. Kirkkomusiikkikoulutusta antaneet konservatoriot esittivät samana vuonna myös alimman asteen kanttorin tutkintoon johtavan koulutuksen sijoittamista ammattikorkeakouluihin. Samalla alettiin suunnitella joidenkin konservatorioiden antamaa toisen asteen kirkkomusiikkikoulutusta. Piispainkokouksen päätösten pohjalta aloitettiin vuonna 2000 uusimuotoinen koulutus Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa Tampereella. Seuraavana vuonna mukaan tulivat Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja Pietarsaaren vastaava oppilaitos Svenska yrkeshögskolan, jonka nimeksi tuli vuonna 2008 Yrkeshögskolan Novia. Konservatoriot jatkoivat uusien koulutuspaikkojen rinnalla vuoteen 2007 saakka entisentyypistä koulutustaan. Uusien säädösten perusteella sen saattoi korvata myös oppisopimus-koulutuksella näyttötutkintoineen.

Ammattikorkeakoulujen kirkkomusiikkikoulutus alkoi 2010-luvulla kärsiä taloudellisista ongelmista. Niinpä koulutus päädyttiin lopettamaan Tampereella vuonna 2013. Kirjoissa olleet opiskelijat koulutettiin kuitenkin loppuun asti. Oulun ammattikorkeakoulussa Muusikko (AMK) -tutkinnon kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdon lakkauttamispäätös tehtiin vuonna 2016, eikä koulutukseen otettu uusia opiskelijoita vuosina 2017–2019. Sielläkin on turvattu opiskelijoiden kouluttaminen valmistumiseen asti opinto-ohjelmansa mukaisesti. Oulussa uudelleen muotoiltu kirkkomusiikin koulutus jatkuu integroituna musiikkipedagogin koulutusohjelmaan syksystä 2020 alkaen. Pietarsaareissa koulutus jatkuu monimuotoisena, ja mukana on myös suomenkielisiä opiskelijoita.

11 Ahonen 2004, 84–87.

1.6 Kelpoisuuksien määrittely Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hallinnossa

Ammatillisen koulutuksen muutosten vuoksi piispainkokous joutui antamaan eriasteisten kanttorien kelpoisuuksia koskevia päätöksiä vuosina 1994, 1998, 2000, 2001 ja 2010. Vuonna 2015 kelpoisuuksista päättäminen siirtyi kirkkohallituksen tehtäväksi.

Alimman asteen kanttorin tutkintoon johtava koulutus joutui tapah-tuneen kehityksen takia pohdittavaksi 2000-luvulla. Kirkolliskokous päätti vuonna 2002, että ylimmän asteen kanttorin tutkinnon tilalle tuli ”laaja yliopistotutkinto”, keskimmäisen asteen tutkinnoksi määriteltiin ylempi korkeakoulututkinto ja alimman asteen tutkinnon tilalle ”muu tutkinto”. Entistä keskimmäisen asteen tutkintoa vastaava koulutus säilyi entisellään. Piispainkokouksen hyväksymäksi muuksi tutkinnoksi nimettiin ammattikorkeakoulussa musiikin koulutusohjelman kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdon mukaisesti suoritettu muusikon (AMK) tutkinto. Myös konservatorioissa viimeistään 31.7.2007 mennessä suori-tettu alimman asteen kanttorin tutkinto mainittiin ”muuna tutkintona”.

Laajan yliopistotutkinnon vaatimukset kiristyivät. A-opintojaksoa sisältämättömiä, musiikinjohtajan kaltaisia vaihtoehtoja ei enää ollut mukana. Sen sijaan edellytettiin tiettyjen taiteellispainotteisten lisä-opintojen suorittamista Sibelius-Akatemiassa. Viimeistään 31.7.2005 entiseen tapaan hankittu ylimmän asteen kelpoisuus riitti kuitenkin jatkossakin laajaa yliopistotutkintoa edellyttäviin kanttorinvirkoihin.

Vuosituhanen vaihteen jälkeen kirkkomusiikin koulutusta on jat-kuvasti muutettu monipuolisemmaksi. Urkujensoiton, laulun tai musiikinjohtajan opinnot ovat olleet suosittuja syventymiskohteita. Niitä on saatettu hyödyntää myös musiikkioppilaitoksen opettajan tutkintojen osina. Koulutuksen liialliseksi koetun monipuolisuuden ongelmaa on pyritty lieventämään lisäämällä valinnaisuutta. Sibelius-Akatemia on pyrkinyt entistä enemmän tarjoamaan musiikkikasvatukseen liittyviä valinnaisia opintoja.

Korkeakoulujen tutkintorakennetta alettiin 2000-luvulla kehittää Euroopan yleiseen tapaan. Tarkoituksena oli yhdenmukaistaa yliopis-totutkintoihin johtavan koulutuksen pituutta siten, että kandidaatintut-

kinto suoritetaan kolmessa vuodessa ja sen jälkeen maisterintutkinto kahdessa vuodessa. Pyrittiin myös suurempaan joustavuuteen siirryttäessä korkeakoulusta toiseen ja myös toiseen maahan. Opintoviikot korvattiin opintopisteillä, ja siirtymistä kandidaatintutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen toiseen korkeakouluun suorittamaan maisterintutkintoa pyrittiin helpottamaan. Laajaan tutkintoon tuli uuden määritelmän mukaan sisältyä kirkkomusiikin harjoittamiseen suoraan liittyvä tai sitä tukeva erillinen maisterintutkinto, jota edeltää kandidaatintutkinto tai soveltuva ammattikorkeakoulututkinto. Ensimmäiset ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet aloittivat tällaiset opinnot Sibelius-Akatemiassa vuonna 2005. Kanttorien kelpoisuuksien arviointi siirtyi tuomiokapituleista seurakuntien tehtäväksi kirkon virkamieslainsäädännön uudistuksen myötä 1.6.2013 alkaen. Samana vuonna nimettiin ammattikorkeakoulun tutkinnon lisäksi myös Sibelius-Akatemiassa suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto alimman asteen viran kelpoisuudeksi, mikäli tutkinto sisältää piispainkokouksen määrittelemät kelpoisuusopinnot.

1.7 Kanttorin virkojen määrä 1991–2020

	1991	1996	2001	2006	2011	2020
A	92	95	103	113	121	110
B	514	490	496	501	493	500
C	164	187	216	204	171	130
muut	26	20	27	69	163	160
Yhteensä	796	792	842	887	948	900

Koska kanttorien nimikkeiden käyttö on väljentynyt aikaisempaan verrattuna, vuoden 2020 luvut on vain arvioitu Kirkon työmarkkinalaitoksen antamien tietojen pohjalta. Ryhmä ”muut” sisältää sellaisia kirkon musiikkityöhön painottuneita virkoja, joiden haltijoilta ei ole edellytetty piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa. Kyseiseen ryhmään kuuluvien henkilöiden määrä lisääntyi 2000-luvulla huomattavasti.

2 Kuopion kirkkomusiikkikoulutus

Vastuu Kuopion kirkkomusiikkikoulutuksesta on 60 vuoden aikana siirtynyt yksityiseltä musiikkiopistolta musiikkikorkeakoulun ja -yliopiston kautta taideyliopistolle. Seuraavassa luettelossa ilmenevät koulutusyksiköiden nimitykset eri aikoina. Siinä mainitaan myös Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen Kuopiossa tapahtunut toiminta, joka vain pieneltä osin liittyi kirkkomusiikkikoulutukseen.

Kuopion Musiikkiopiston kirkkomusiikkiosasto	1960–1977
Kuopion konservatorion kirkkomusiikkilinja	1977–1982
Sibelius-Akatemian Kuopion koulutusyksikkö	1983–1995
Sibelius-Akatemian Kuopion osasto	1995–2011
Sibelius-Akatemian klassisen musiikin osaston kirkkomusiikin aineryhmän Kuopion yksikkö	2011–2013
Taideyliopiston Sibelius-Akatemian klassisen musiikin osaston kirkkomusiikin aineryhmän Kuopion yksikkö	2013–
Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen Kuopion yksikkö	1989–2009

2.1 Kuopion Musiikkiopisto – Kuopion konservatorio 1960–1982

Laajennettu piispainkokous päätti huhtikuussa 1960, että kanttori-urkurien kouluttaminen voitiin aloittaa saman vuoden syksyllä Kuopion musiikkiopistossa, Sibelius-Akatemian rinnalla. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita oli 11. Paikan valintaan lienee vaikuttanut Kuopion asema hiippakunnan pääkaupunkina ja ennen kaikkea se, että tuomiokirkon

urkurina täällä oli ansioituneeksi tunnettu filosofian lisensiaatti, diplomaurkuri **Paavo Soinne**, joka sai tehtäväkseen koulutuksen perustamisen. Kuopion vuonna 1954 perustettu musiikkiopisto, yksi maan vanhimmista, oli myös jo vakiinnuttanut toimintansa. Nyt se sai kunniakkaaksi tehtäväkseen aloittaa uudelleen Helsingin ulkopuolella annettavan kirkkomusiikin ammatillisen koulutuksen.¹²



Kuva 1. Paavo Soinne tutkimustensa parissa.

Kuopiossa 24.10.1930 syntynyt **Paavo Soinne** suoritti Sibelius-Akatemiassa urkujensoiton diplomitutkinnon ja Helsingin yliopistossa filosofian lisensiaatin tutkinnon. Hän perehtyi myös mm. urkujenrakennukseen Saksassa, Hollannissa ja Wienissä. Soinne toimi Kuopion tuomiokirkon urkurina vuosina 1957–1968. Hänet tunnettiin erityisesti improvisointitaidostaan.

Kuopiossa Paavo Soinne johti musiikkiopiston kirkkomusiikkiosastoa 1960–1972. Erityisesti hän pyrki edistämään J. S. Bachin kantaattien esittämistä, myös suomeksi. Kuopion kauden jälkeen Sointeen alueena on ollut musiikin tutkimus ja musiikin historian sekä teorian opetus. Soinne opetti

12 Pajamo 2007, 37–39.

1972–1976 Helsingin konservatoriossa ja sen jälkeen Sibelius-Akatemiassa musiikin historian lehtorina 1976–1987 ja kirkkomusiikin professorina 1987–1994. Erityisalueeltaan 1700-luvun musiikin historiasta, ennen kaikkea J. S. Bachin ja Carl Philipp Emanuel Bachin musiikista, hän on julkaissut lukuisia tieteellisiä artikkeleita. Hän on myös kääntänyt sekä pedagogista että muuta musiikkikirjallisuutta.

Paavo Soinne oli kirkolliskokouksen jäsenenä 1963 ja 1965. Hän sai director musices -arvon 1963 ja Kirkon musiikkipalkinnon vuonna 1980.

Kuopion kirkkomusiikkikoulutus toimi alun alkaen tiiviissä yhteistyössä Sibelius-Akatemian kanssa. Musiikkiaineiden osalta opiskelijat saivat Sibelius-Akatemian antaman todistuksen. Seurakunnallisten aineiden opetuksesta vastasi pitkään Suomen Kirkon Seurakuntaopisto, jonka järjestämät kesäkurssit olivat yhteiset Helsingin ja Kuopion opiskelijoille. Kanttori-urkureille annettu todistus sisälsi siksi kaksi erillistä osaa. Yhteisiä opetussuunnitelmia ja pääsykokeita täydensi se, että tärkeimmissä tutkinnoissa oli läsnä Sibelius-Akatemian edustaja, useimmiten akatemian kirkkomusiikkiosaston johtaja **Harald Andersén** (1919–2001). Kirkon puolesta opetusta seurasi myös inspehtori, jonka osuus jäi lähinnä muodolliseksi. Opiskelijat muistavat sen sijaan hyvin seurakuntaopiston opetuksesta vastanneen **Yrjö Knuutilan**.



Kuva 2. Suomen Kirkon Seurakuntaopisto Järvenpäässä vuonna 1977.



Kuva 3. Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston johtajan, tunnetun kuoromiehen Harald Andersénin olemus koettiin tutkinnoissa usein pelottavaksi. Kuva: Foto-Jatta Oy, Sibelius-Akatemian arkisto.

Alun perin oli tarkoituksena, että opiskelijat viipyisivät Kuopiossa vain kaksi vuotta ja siirtyisivät tämän jälkeen jatkamaan opintojaan Helsinkiin. Kuitenkin laajennettu piispainkokous päätti jo syksyllä 1961, että koko nelivuotinen kanttori-urkurin koulutus voitiin antaa Kuopiossa. Ensimmäiset kahdeksan kanttori-urkuriä valmistuivat keväällä 1964. Vuosittain koulutukseen otettujen määrä oli 1960–1980-luvuilla keskimäärin kaksitoista. Sisäänoton määrä vaihteli kuitenkin huomattavasti, muutamana vuonna Kuopioon valittiin vain yhdeksän, vuonna 1967 peräti 23. Peruskoulutuksessa olevien määrä pysytteli näin ollen 40:n tienoilla.



Kuva 4. Opiskelu ei 1960-luvullakaan ollut pelkkää laulamista ja soittamista.

Kuopion Tuomiokirkon

ILTAMUSIIKKI

Perjantaina, marraskuun 30. pnä 1963 klo 19.00 Tuomiokirkossa

Kuopion Musiikkiopiston Kirkkomusiikkiosaston oppilaskonsertti

JOH. SEB. BACH 1685—1750	”Valet will ich dir geben” (Sävel: Sua kuinka vastaan käynen)	<i>Marjatta Yrntimaa</i> (III, 1)	<i>urut</i>
JOH. SEB. BACH 1685—1750	”Saavu, Immanuel”	<i>Jukka Kuninkaanniemi</i> , laulu (I, 2)	
CESÄR FRANCK 1822—1890	Panis angelicus		
JOH. SEB. BACH 1685—1750	”Oi, Jeesus, käänny puoleem- me” (vk 433)	<i>Erkki Luukko</i> (I, 3)	<i>urut</i>
JOH. SEB. BACH 1685—1750	”Kristus, Jumalan Poika” (vk 292)		
LEEVI MADETOJA 1887—1947	”Ei mitään multa puutu” ..	<i>Pekka Mäntymaa</i> (II, 4)	<i>laulu</i>
SULHO RANTA 1901—1960	Iltavirsi		
JOH. SEB. BACH 1685—1750	Fuuga h-molli	<i>Maija Ritovaara</i> (III, 3)	<i>urut</i>
L. v. BEETHOVEN 1770—1827	Rukous	<i>Eero Haimila</i> (III, 5)	<i>laulu</i>
FRANZ SCHUBERT 1797—1828	Litania		
JÜRIG BAUR (1958)	Toccatä	<i>Matti Korkeakoski</i> (III, 3)	<i>urut</i>

Sulkeissa vuosikurssi ja opettajaa ilmaiseva numero

- 1) Paavo Soinne
- 2) Oiva Ruhanen
- 3) Sakari Mononen
- 4) Matti Tuloisela
- 5) Reino Heino

Laulajien urkusäestykset:

Paavo Soinne

Kuva 5. Saksalaisperäinen nimitys Iltamusiikki (Abendmusik) oli usein esiintymistilaisuuksien nimenä.



Kuva 6. Kirkkomusiikin opiskelijoiden kuoro Tuomiokirkossa 23.3.1965, johtajana Esko Välimäki. Opettaja Erkki Alikoski varmistaa tilannetta. Kuva: Savon Sanomat.



Kuva 7. Matti Tuloisela ojentaa kanttori-urkuriksi valmistuneille todistukset 16.05.1965.



Kuva 8. Miespuoliset opiskelijat liitettiin joskus Tuomiokirkon poikakuoron vahvistukseksi. Vuoden 1960 kuvassa vasemmalla Olavi Salo, Paavo Soinne ja Erkki Alikoski.

Kanttori-urkuriksi valmistuvat alkoivat yhä enemmän täydentää opintojaan. Urkujensoiton ja laulun opintojen lisäksi kiinnostusta oli myös kirkon työn ulkopuolelle tähtääviin opintoihin. Näihin Kuopion musiikkiopisto antoi yhä enemmän mahdollisuuksia. Vuonna 1972 opisto sai oikeuden antaa musiikkioppilaitoksen opettajan tutkinnon todistuksia, ja vuonna 1977 oppilaitos muutti nimensä Kuopion konservatorioksi. Kirkkomusiikkiosastosta muodostettiin kirkkomusiikkilinja uuden opettajankoulutuslinjan rinnalle. Kuopion kirkkomusiikkikoulutuksen tuli alun perin perustua valtion rahoitukseen, mutta kustannuksia siirtyi vähitellen Kuopion kaupungin vastuulle.

Lisäopintoja suorittavien kirkkomusiikin opiskelijoiden määrä alettiin kirjata samana vuonna. Määrä vaihteli vuosittain 10:stä lähes 30:een. Lisäopinnot alkoivat 1970-luvulla tuottaa vuosittain useita musiikkioppilaitoksen opettajan kelpoisuuksia. Myös kirkkomusiikkialan

ylempiin tutkintoihin tähtäävät alkoivat suorittaa yhä suurempia osia opinnoistaan Kuopiossa. Ensimmäiset pelkästään Kuopiossa opiskelleet henkilöt saivat Sibelius-Akatemian diplomitutkinnon todistuksen 1970-luvun loppupuolella. Kuopiossa diplomitutkintoon päätyneistä ovat tulleet tunnetuiksi ennen kaikkea laulaja Soile Isokoski ja urkuri Kalevi Kiviniemi.

Opiskelijajoukko oli aluksi selvästi miesvoittoinen, mutta vuodesta 1977 lähtien naiset ovat olleet enemmistönä. Vuoteen 1982 mennessä Kuopiossa suoritettiin 196 kanttori-urkurin tutkintoa. Kuopiosta valmistuneista kanttori-urkureista noin kaksi kolmasosaa sijoittui seurakuntiin, erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomeen.

Monien merkittävien opettajien toiminta on antanut oman leimansa Kuopion kirkkomusiikkikoulutukselle. Musiikkiopiston ja sittemmin konservatorion rehtori, pianisti ja varatuomari **Pentti Karjalainen** loi oppilaitokselle hengen, jota monet ovat lämpimästi muistelleet. Hän opetti myös monia kirkkomusiikin opiskelijoita. Kirkkomusiikkikoulutuksen perustaja, urkuri ja musiikintutkija **Paavo Soinne** on jäänyt vuosien 1960–72 opiskelijoiden mieleen arvostettuna tietäjänä ja taitajana. Hänen karismaansa saivat myös monet myöhemmät opiskelijat tutustua hänen vieraillessaan Kuopiossa Sibelius-Akatemian ensimmäisenä kirkkomusiikin professorina 1987–1994. Häntä seurasivat osaston ja myöhemmän linjan johtajina **Sakari Mononen** (1972–1981) ja **Erkki Tuppurainen** (1981–1982). Kuopion musiikkiopiston/konservatorion johtajat Pentti Karjalainen (1954–1962 ja 1966–1982) ja **Matti Tuloisela** (1962–1966) osallistuivat myös aktiivisesti kirkkomusiikkikoulutuksen kehittämiseen.

Laatokan-Karjalan Korpiselässä 27.7.1928 syntynyt **Sakari Mononen** valmistui kanttori-urkuriksi Helsingin kirkkomusiikkiopistosta 1947. Hän jatkoi urkujensoittoa Sibelius-Akatemiassa Elis Märtonsonin ja Tauno Äikään johdolla sekä teoria- ja sävellyso-pintoja Eino Linnalan, Aarre Merikannon, Nils-Eric Fougstedtin ja Einar Englundin johdolla. Urkujensoiton diplomitutkinto valmistui 1961 ja sävellysdiplomi seuraavana vuonna. Mononen tuli opettajiensa suosittamana vuonna 1962



Kuva 9. Sakari Mononen (vas.) ja Pentti Karjalainen.

Kuopioon musiikkiopiston kirkkomusiikkiosaston opettajaksi. Hän toimi Kuopiossa myös Alavan seurakunnan kanttorina 1963–1971. Kaikki 205 Kuopiossa koulutettua kanttori-urkuri saivat nauttia hänen lämminhenkisestä ohjauksestaan. Sakari Mononen johti kirkkomusiikkiosastoa 1970–1981. Kun kirkkomusiikkikoulutus vuonna 1983 siirtyi Sibelius-Akatemian Kuopion koulutusyksikköön, Mononen osallistui vielä vuoteen 1996 saakka uusimuotoisen koulutuksen antamiseen musiikinteorian ja sävellyksen opettajana. Hän kuoli pitkällisen sairauden murtamana Espoossa 7.6.1997.

Sakari Mononen sävelsi Alavan kirkon vihkiäisiin 1968 Unto Eskelisen sanoittaman kantaatin ”Armon sana”, ja monet hänen urku- ja vokaaliteoksensa kuultiin siellä hänen itsensä, työtoverien tai opiskelijoiden esittä-

minä. Tähän kauteen liittyivät myös hänen lukuisat urkuteoksensa, kuten kolme urkusekstantia. Kuopion musiikkikeskuksen vihkiäisiin 1985 kuului itsestään selvänä Monoselta tilattu sinfonia. Sakari Mononen mainittiin joskus ”Savon Schönberginä” 1960-luvun dodekafonisen sävellystekniikkansa takia. Suurelle yleisölle läheisemmiksi tulivat hänen myöhemmät vapaatonaaliset teoksensa, mm. yksinlauluiksi sävelletyt psalmit.

Mononen sai director musices -arvon 1967 ja kirkon sävellyspalkinnon 1980.

Alkuvuosien maineikkaimpia opettajia olivat pianonsoiton opettaja **Ferdinand van der Does** ja yliopettaja **Ellen Nyberg**, laulun lehtorit **Aila Itäkylä** ja **Oiva Ruhanen** sekä kuorotoiminnasta vastanneet **Erkki Alikoski** ja **T. Ilmari Haapalainen**. Tuon ajan päätoimisista opettajista ovat vuoteen 2020 mennessä kuolleet urkujensoiton lehtorit **Asko Kaivola** 1973 ja itävaltalaissyntyinen **Johann Strohofer** 1978, säveltapailun ja pianomusiikin lehtori **Olavi Salo** 1992, pianomusiikin lehtori **Pentti Karjalainen** 1996, musiikinteorian lehtorit **Sakari Mononen** 1997 ja **Ilkka Koivistoinen** 2004, pianonsoiton yliopettaja **Ellen Nyberg** 2005, laulun lehtori **Aila Itäkylä** 2012 ja urkuimprovoinnin lehtori **Olli Linjama** 2016.

Wieniläinen **Johann Strohofer** (1922–1978) opiskeli Itävallassa urkujensoittoa ja sävellystä mm. Franz Schützin johdolla. Saksalaisjoukkojen mukana sodan aikana Lappiin päätyneyt Strohofer oli kiinnostunut suomalaisesta perinteestä. Hän hakeutui Jyväskylään opettamaan pianonsoittoa ja esiintyi urkurina. Vuonna 1965 hän siirtyi Kuopioon, lopulta konservatorion urkujensoiton lehtoriksi. Strohofer sävelsi urkuteosten lisäksi kuorolle teokset *Missa brevis*, motetti *Katso, Kiesus, karjaistasi* Kalevalan ja kantaatti *Herramme Vapahtajamme* Eino Leinon Helkavirsien tekstiin. Hän kirjoitti artikkeleita J. S. Bachin musiikin esittämisestä ja laati Suomen katolisen kirkon käyttöön vihkosen nimeltä *Pieni urkukirjanen*. Johann Strohofer kuoli yllättäen maaliskuussa 1978 kuopiolaisessa kodissaan. Kirkkomusiikin opiskelijoiden kuoro lauloi hänen sielumessussaan Puijon kappelissa.



Kuva 10. Kuopion konservatorion opettajat vuonna 1966. Kirkkomusiikin opiskelijoille olivat tuttuja ainakin eturivin Sirkka-Liisa Antikainen, Aila Itäkylä, Mirjam Saarinen, Pentti Karjalainen, Matti Tuloisela ja Ellen Nyberg sekä takarivin Ferdinand van der Does (1. vas.), Asko Kaivola ja Pentti Rantalainen (4. ja 5.), Johann Strohofer, Olavi Salo, Sakari Mononen, Erkki Kukkonen, Erkki Alikoski ja Lauri Siimes (7.-12.).

Toimitilojen niukkuus on ollut Kuopion kirkkomusiikkikoulutukselle leimaa antavaa koko toiminnan ajan. Koulutuksen ensimmäinen vuosi 1960 käynnistyi Maljapuron koululla, Maaherrankadun ja Suokadun kulmassa. Seuraavana vuonna pääosa opetuksesta voitiin sijoittaa musiikkiopiston uuteen huoneistoon (Haapaniemenkatu 10). Koko musiikkiopiston toiminnan paisuessa saatiin vuonna 1965 lisäksi käyttöön kerros niin kutsutusta Konttisen liiketalosta (Sorvarinkatu 16). Kun näistä tiloista vuonna 1976 jouduttiin luopumaan, musiikkiopisto sai tilalle uudet mutta musiikinopetukseen verraten huonosti soveltuneet tilat (Kauppakatu 40–42). Haapaniemenkadun huoneisto jäi tällöin vuoteen 1983 saakka pelkästään kirkkomusiikkiosaston käyttöön.

Johann Strohofer
Jyväskylä

Jyväskylässä, 17. 9. 1959.

Johtaja Pentti Karjalainen.

Kuopio.

Vuosi keväällä näin satun lukemaan Uudesta Suomesta kirjotuksen Kuopion Musiikkiopistosta. Siinä sanottiin m.m., että opiston oli perustettu urkuluokka. Olen vieniläinen urkuri ja pianisti. Olen käynyt Wienin Musiikkiakatemia, ja toiminut kahdeksatta vuotta Jyväskylän Konservatorion pianonsoiton ja urkujensoiton opettajana. Kuten oheisista sanomalehti-leikkeistä näette, olen antanut konsertteja Suomessa ja ulkomailla. Viimeksi konsertoin Wienissä 27.6.1959. Haluaisin mielelläni auttaa Kuopion urkukulttuurin rakentamisessa ja kysyisin, onko lähiaikoina tarkoitus kunnittaa Musiikkiopistoon lisää urkujensoiton opettajia. Pyydän vastaamaan os. Jyväskylä, Vaasankatu 17 Katolinen kappeli. Oheiset 6 sanomalehti-leikkeletä ja 3 konsertti-ohjelmaa pyydän palauttamaan.

Kunnioittaen
Johann Strohofer



Kuva 12. Ensimmäiset musiikkiopiston omat urut rakensi Kangasalan Urkutehdas 1961. Soittajan penkin maali on edelleen alkuperäinen.



Kuva 13. Tuomiokirkon naapurina oleva Konttisen liiketalo vuonna 2020 odottamassa jälleen muutosta, nyt asuintaloksi.



Kuva 14. Haapakulma, konservatorion huoneisto osoitteessa Haapaniemenkatu 10.

Harjoitusurut ovat kirkkomusiikkikoulutuksessa olleet olennaisia. Alkuun päästiin Kuopion hiippakuntatalosäätiön uruilla, joista tuomiokapituli tosin pian luopui. Suomen evankelis-luterilainen kirkko kustansi koulutukseen tarvittavat urut, joita 1960-luvulla hankittiin Kangasalan urkutehtaalta viidet. Suurimmat olivat 9- ja 10-äänikertaiset. Urkujenrakentaja Veikko Virtanen laajensi vuonna 1967 9-äänikertaisen kotisoittimensa konservatorion käyttöön. Seuraavia urkuja saatiin odottaa vuoteen 1979. Hans Heinrichin rakentamaan soittimeen tuli 13 äänikertaa.



Kuva 15. Opiskelijat siirtämässä Veikko Virtasen urkuja Haapaniemenkadun saliin maaliskuussa 1979. Kuva: Savon Sanomat, Hannu Ruuskanen.



Kuva 16. Saksalaissyntyisen Hans Heinrichin rakentamiin 13-äänikertaisiin urkuihin tutustuvat syyskuussa 1979 Haapaniemenkadun huoneiston ahtaassa luokassa Pentti Karjalainen, Erkki Tuppurainen ja Eero Väättäinen. Kuva: Savon Sanomat.

Toiminnan vakiinnuttua ovat kirkkojen ja kahden siunauskappelin urut lisäksi olleet käytössä yhteensä keskimäärin 30 tuntia viikossa. Opetuksen kannalta erityisen merkittäviä ovat olleet Tuomiokirkon urut, rakentajinaan Kangasalan Urkutehdas 1954 (60 äänikertaa) ja tanskalainen Bruno Christensen & Sønner 1986 (51 äänikertaa), sekä Alavan kirkon (Kangasalan Urkutehdas 1969, 36 äänikertaa) ja Männistön Pyhän Johanneksen kirkon (hollantilainen Verschueren Orgelbouw 1994 25 äänikertaa).



Kuva 17. Kuopion tuomiokirkko vuonna 2020.

2.2 Sibelius-Akatemian Kuopion koulutusyksikkö 1983–1995

Kun vuonna 1981 tapahtui kanttorin virkojen porrastus kolmeen asteeseen ja koulutuksen uudistus, Kuopioon vakiintunut koulutus haluttiin säilyttää. Opetusministeriö päätyi siihen, että vuoden 1983 alussa Kuopion konservatorion kirkkomusiikkilinja lakkautettiin ja tilalle perustettiin Sibelius-Akatemian väliaikainen Kuopion koulutusyksikkö. Tässä yhteydessä yksitoista konservatorion lehtorin tai opettajan virkaa muutettiin Sibelius-Akatemian lehtorinviroiksi ja kaikki kirkkomusiikkilinjän opiskelijat siirtyivät korkeakoulun opiskelijoiksi. Kuten Helsingissä opiskelijat saivat nyt valita Sibelius-

Akatemian vanhan tutkintojärjestelmän mukaisten tutkintojen tai musiikin kandidaatin tutkinnon suorittamisen välillä. Ensimmäiset kandidaatintutkinnon todistukset annettiin täällä 1985, ja viimeiset kanttori-urkurin tutkinnot suoritettiin Kuopiossa vuonna 1987.

Kun Kuopion kaupunki vuokrasi koulutusyksikölle toimitilat vuonna 1985 valmistuneesta musiikkikeskuksesta, yksikkö vakinaistettiin vuoden 1986 alussa. Musiikkikeskusta voidaan pitää Kuopion kaupungin kulttuurisaavutuksena. Hankkeen kymmenen vuoden viivästyminen aiheutti kuitenkin sen, että rakennus valmistuessaan ei enää täyttänyt kaikkia ajankohtaisia tarpeita. Konservatorio ei pystynyt luopumaan Haapaniemenkadun huoneistostaan, kuten oli toivottu. Sibelius-Akatemia ei kuitenkaan jatkanut siellä.

Musiikkikeskuksen valmistuttua vahtimestarin tehtävät järjestettiin siellä pääosin yhdessä talon kaikkien toimijoiden kanssa. Vuosina 1983–1999 Sibelius-Akatemia vastasi vahtimestari **Veijo Karppisen** palkkaamisesta.

Koska kirkkomusiikkikoulutus vuonna 1983 siirtyi valtion korkeakoulun osaksi, kirkko myi omistamansa soittimet vaatimatonta korvausta vastaan valtiolle.¹⁸ Urkuluokkia jouduttiin hankkimaan jo vuonna 1989 Haapaniemen kaupunginosan Hermanninaiokulta, peruskorjattua kopenepparakennuksesta. Siihen sijoitettiin myös konservatorion uusi tans-

18 Pajamo 2007, 125.



Kuva 18. Kuopion musiikkikeskus.



Kuva 19. Kuopion musiikkikeskuksen monikäyttöisessä valohallissa kirkkomusiikin opiskelijatkin saivat usein tilaisuuden esiintyä.

silinja. Samasta rakennuksesta Kuopion kaupunki osoitti vuonna 1992 tilat akatemian koulutuskeskukselle.



Kuva 20. Hermanninaukion rakennus.

Hermanninaukion tiloihin saatiin sittemmin kaksi käytettyä soitinta ja Virtasen urut laajennettiin 13-äänikertaiseksi. Vuonna 1992 hankittiin hollantilaisen Verschueren Orgelbouw'n rakentama 17-äänikertainen vanhojen esikuvien mukainen soitin.

Kuopion koulutusyksikön hallinto hoidettiin aluksi kirkkomusiikin osaston osana paljolti Helsingistä käsin. Yksikön johtajana toimi **Erkki Tuppurainen** ja vuodesta 1992 alkaen **Olavi Hautsalo**. Helsingissä toimineen osaston johtajan **Reijo Pajamon** osuus oli alkuaikoina merkittävä. Koulutusyksikön hallinnon pitkäaikaisia työntekijöitä ovat olleet toimistosihteerit **Päivi Halonen** (Toivola, 1983–2016) ja koulutussuunnittelija **Marika Karjalainen** (1991–). Musiikkikirjastosta vastasi Kuopion konservatorio.



Kuva 21. Verschueren-urut Hermanninaukion salissa. Kuva: Savon Sanomat.



Kuva 22. Erkki Tuppurainen ja Tuomiokirkon vuonna 1986 valmistuneet Christensen-urut.



Kuva 23. Olavi Hautsalo.



Kuva 24. Marjukka (Päivi) Halonen.



Kuva 25. Marika Karjalainen suunnittelee opintoja.

Kuopion kirkkomusiikkikoulutus on vuoden 1983 jälkeen toiminut hyvässä yhteistyössä muiden Kuopion musiikkikeskuksessa toimivien oppilaitosten kanssa. Huomattavan osan opetuksesta ovat antaneet sivutoimiset tuntiopettajat, useimmat heistä Kuopion konservatorion opettajia. Tärkeä osuus on ollut Kuopion seurakuntien kanttoreilla. Kuopion konservatorion ja myöhemmin Savonia-ammattikorkeakoulun opettajat ovat vastaavasti toimineet sivutyönään Sibelius-Akatemian yksikön opettajina. Akatemian sivutoimisen opetuksen määrä on ollut noin puolet koko opetuksesta.

.



Kuva 26. Kolmen musiikkioppilaitoksen yhteinen sisäänkäynti. Kuva: Savon Sanomat.



Kuva 27. Päivi-Liisa Hannikainen.

Helsingissä toiminut kirkkomusiikin lehtori, myöhemmin professori Reijo Pajamo vastasi 1983–1992 myös kuopiolaisten tutkielmien ja kirjallisten töiden ohjaamisesta.

Sibelius-Akatemian koulutuskeskus, joka palveli monipuolisesti musiikin eri aloja, teki Kuopiossa vuosina 1989–2002 yhteistyötä peruskoulutuksen kanssa. Työskentelyä johti Kuopion osastossa opiskellut, amanuenssina ja assistenttina työskennellyt ja vuonna 2008 Helsingissä tohtoriksi väitellyt **Päivi-Liisa Hannikainen**.¹⁴

Kuopiossa on ajoittain ollut esillä koulutuksen laajentaminen maan toiseksi musiikkikorkeakouluksi tai Kuopion yliopiston osaksi.¹⁵ Vuonna 1990 keskusteltiin vakavasti tunnetun Moskovan solistit -jousiyhtyeen sijoittumisesta Kuopioon. Yhtye valitsi kuitenkin kotipaikakseen Ranskan Montpellierin.

1980-luvulta alkaen Kirkon musiikkitoimikunta ja myöhemmin Kirkon koulutuskeskus järjestivät Kuopiossa lukuisia evankelis-luterilaisen kirkon täydennyskoulutuskursseja, joilla opetusta antoivat myös muutamat Kuopion kirkkomusiikkikoulutuksen opettajat.

2.3 Sibelius-Akatemian Kuopion osasto 1995–2011

Vuonna 1995 koulutusyksikkö sai itsenäisen hallinnollisen aseman ja sen nimeksi tuli Sibelius-Akatemian Kuopion osasto. Samaan aikaan musiikin kandidaatin tutkinto siirtyi Sibelius-Akatemiassa suoritettavan alemman korkeakoulututkinnon nimeksi, ja perustutkinnoksi tuli musiikin maisteri. Aikaisemmin kandidaatin tutkinnon suorittaneet voivat pyytää itselleen maisterintutkinnon todistuksen. Vuonna 1998 kirkkomusiikkikoulutuksessa tuli mahdolliseksi suorittaa maisterin tutkinto myös yleisen suuntautumisvaihtoehdon mukaisesti, joka ei tuottanut kelpoisuutta kanttorin virkoihin. Tämän mahdollisuuden ovat valinneet vain harvat.

14 Pajamo 2007, 212–213.

15 Vuoden 1980 suunnitelmista ks. Pajamo 2007, 141–142.



Kuva 28. Pekka Vapaavuori.



Kuva 29. Anu Räsänen (Maunola)

Osastoneuvoston valitsemana osastonjohtajana toimi Olavi Hautsalon jälkeen 1998–1999 **Pekka Vapaavuori**. Hän siirtyi vuosiksi 1999–2004 koko Sibelius-Akatemian rehtoriksi.

Osastoneuvostoon nimettiin vuodesta 1998 alkaen myös konservatorion, myöhemmin Savonia-ammattikorkeakoulun edustaja. Vuonna

1999 osastonjohtajaksi valittiin **Elina Laakso**. Johtajan tehtäviä hoitivat uudelleen 2004–2008 Hautsalo ja 2008–2011 Laakso. Osaston hallinnon työntekijöiksi liittyivät osastosihteeri/opintopalvelusihteeri **Anu Räsänen** (Maunola, 1998–2018) ja suunnittelija **Paula Kosunen** (2003–2005).



Kuva 30. Kuopion yksikön henkilökuntaa Tampere-talossa vuonna 2014. Paula Kosunen, Esa Toivola, Turukka Manninen, Marjukka Halonen, Seppo Kirkinen, Soili Voutilainen, Marit Mönkkönen, Eeva Ikonen, Marika Karjalainen, Anu Räsänen, Jaana Ikonen, Tommi Harju, Heikki Haverinen ja Mikko Korhonen. Takana piileskelee isäntänä Heikki Liimola.

Kuopion musiikkioppilaitosten yhteinen kirjasto, jota aluksi hoiti Kuopion musiikkiopisto/konservatorio, siirtyi 1998 Sibelius-Akatemian vastuulle. Kirjaston hoidosta vastasivat aluksi konservatorion palveluksessa aloittaneet **Marja Kotkanen** (Huttunen, 1974–1995) ja **Liisa Suntioinen** (1995–2008) apunaan **Marja-Liisa Nousiainen** (Myöhänen, 1985–2006). Myöhemmin mukaan tulivat **Soili Voutilainen** (2002–), **Eeva Ikonen** (2002–2018), ja **Tommi Harju** (2008–2016). Päävastuun sai Suntioisen jälkeen Harju.

Sibelius-Akatemian ylioppilaskunnalle perustettiin vuonna 1998 Kuopioon oma alaosasto SAKKO, jonka merkitys yhteishengen ylläpidossa on edelleen ollut suuri.

Kuopiolainen erikoisuus ovat olleet vuodesta 2001 lähtien hankitut erilaiset klaveerisoittimet ja harmonit, joiden ympärille on järjestetty lukuisia konsertteja ja kursseja. Hermanninaukion tiloihin saatiin 2003 Arno Pellon ja Jouko Pirkkasen rakentamat viisiäänikertaiset, romanttistyylliset urut.

Marraskuussa 2010 osasto järjesti Kuopion kirkkomusiikkikoulutuksen 50-vuotisjuhlan, johon liittyi myös seminaari.

Pitkäaikaiset päätoimiset lehtorit **Tuula Rönkä** (urkumusiikki), **Erkki Tuppurainen** (urkumusiikki/kirkkomusiikki, apulaisprofessori/professori), **Seija Nylund** (ent. Mikkonen, laulutaide), **Juha Laasio** (urkumusiikki), **Olavi Hautsalo** (laulutaide) ja **Pekka Vapaavuori** (pianomusiikki) jäivät eläkkeelle vuosien 2008 ja 2012 välillä.

Vuosina 2004–2009 Sibelius-Akatemian taidehallinnon koulutusohjelma toimi Euroopan unionin tukemana Helsingin ohella Kuopiossa. Kuopion kaupungin lahjoittamaa professuuria hoiti **Timo Cantell**. Koulutusta antoivat myös lukuisat tuntiopettajat. Paula Kosunen siirtyi vuonna 2005 tämän koulutuksen suunnittelijaksi ja jatkoi työskentelyä Kuopiossa vuoteen 2020 saakka. Koulutusohjelma tarjosi jonkin verran opetusta myös kirkkomusiikin opiskelijoille.



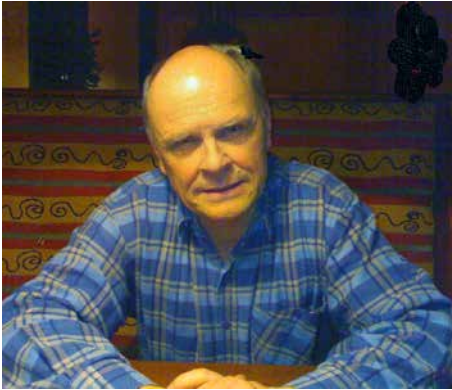
Kuva 31. Kahvihuone vuonna 2010.



Kuva 32. Elina Laakso ja Erkki Tuppurainen koulutuksen 50-vuotisjuhlassa.



Kuva 33. Tuula Rönkä oli mukana Kuopion kirkkomusiikkikoulutuksessa, aluksi opiskelijana vuodesta 1963 alkaen, sitten opettajana 1969–2010.



Kuva 34. Juha Laasio opetti Kuopiossa 1974–2007.



Kuva 35. Soile Isokoski ja opettajansa Seija Nylund (Mikkonen) vuonna 1983.

2.4 Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö 2011–

Vuonna 2011 Sibelius-Akatemian Kuopion osaston itsenäisyys päättyi. Siitä muodostettiin aluksi Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin aineryhmän alainen yksikkö ja vuodesta 2013 Taideyliopiston Sibelius-Akatemian klassisen musiikin osaston alainen aineryhmä. Osastoneuvoston tehtävät siirtyivät Helsinkiin klassisen musiikin



Kuva 36. Opiskelijoiden ja opettajien 30-vuotistapaaminen 2.10.2009, vasemmalla Olavi Hautsalo, Anneli Korhonen, Seija Nylund, Soile Isokoski, keskellä Eero Väättäinen, oikealla Heikki Halme ja Tuula Rönkä.

osastoneuvostolle, jota ovat johtaneet **Kaarlo Hildén** (2012–2017) ja **Markus Utrio** (2018–).

Jatkotutkintoihin johtava työskentely osoitettiin Helsingissä toimivan DocMus-tohtorikoulun järjestettäväksi.

Käytännön toiminta Kuopion yksikön hallinnossa säilyi suunnilleen ennallaan. Aineryhmän johtajaksi valittiin lehtorien keskuudesta **Seppo Kirkinen**. Hallintohenkilöiden joukkoon liittyi vuonna 2015 opintopalvelusihteeri **Marjut Tikkanen**. Läheinen yhteistyö Kuopion kaupungin, Kuopion konservatorion ja Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa jatkui.

Musiikkikirjaston hoito siirtyi Soili Voutilaisen vastuulle, kun Tommi Harju siirtyi 2016 Helsinkiin koko Taideyliopiston kirjaston johtajaksi. Tietoasiantuntijoiksi tulivat **Anna Niemi** (2017–2019) ja **Johanna Taskinen** (2019–).

Opettajakunnassa tapahtui vuoden 2011 jälkeen muutoksia lähinnä laulunopetuksessa. Laulutaiteen lehtorina pitkään toiminut **Marit**

Mönkkönen jäi eläkkeelle 2016, ja hänen tilalleen valittiin seuraavana vuonna **Mari-Anne Hilander**. Laulutaiteen lehtori **Turkka Mannisen** ura Kuopiossa supistui seitsemään vuoteen, kun hän sairastui ja kuoli 2019.

Yksikön uruista kaksi pienintä yhdistettiin yhdeksi soittimeksi, ja lisäksi hankittiin vuonna 2019 uusi Urkurakentamo Virtasen soitin. Urkujen lukumäärä pysyi tällöin yhdeksänä.



Kuva 37. Seppo Kirkinen ja Kuopion tuomiokirkon urut (Kangasala 1954) 1980-luvun alussa.



Kuva 38. Marit Mönkkönen.



Kuva 39. Vuonna 2019 hankitut urut (Urkurakentamo Virtanen).

3 Kuopion koulutuksen vaikutus yksikön ulkopuolella

3.1 Konsertit

Sibelius-Akatemia on järjestänyt Kuopiossa jatkuvasti konsertteja ja muita musiikkitilaisuuksia. Näissä ovat esiintyneet kuorojen lisäksi solistit, niin opettajat kuin opiskelijat. Konsertteja on usein toteutettu yhdessä muiden oppilaitosten samoin kuin Kuopion evankelis-luterilaisten seurakuntien kanssa.

Kuoronjohdon koulutus ja kuorotoiminta ovat kirkkomusiikkikoulutuksen keskeinen osa. Kuopiossa kuorotyöskentely on koettu erityisen tärkeäksi. Aluksi opiskelijat lauloivat Kuopion seurakuntien kuoroissa. Opiskelijat ovat jatkuvasti myös osallistuneet oratorio- ja passioesitysten suurkuorojen toimintaan. Alkuvuosien jälkeen on oma kuoro kuitenkin pyritty kokoamaan joka vuosi. Joinakin vuosina on muodostunut useitakin kokoonpanoja. Kuorot ovat esiintyneet kirkollisissa juhlissa, iltamusiikeissa ja konserteissa Kuopiossa sekä eri puolilla Suomea ja muutaman kerran ulkomailla.

Erityisenä painopisteenä oli 1960- ja 1970-luvuilla Paavo Sointeen tutkimien J. S. Bachin kantaattien esittäminen.

Paljolti Bachin musiikkiin keskittyneitä konsertteja ja konserttisarjoja on sittemmin järjestetty jatkuvasti. Esitettyihin teoksiin ovat kuuluneet muiden muassa Bachin *Johannes-passio* (useaan kertaan), *Matteus-passio* (2000, 2004, 2019), *Jouluoratorio* (2010), G.F. Händelin *Messias* (2002, 2009, 2016), Heinrich Schützsin *Kristuksen 7 sanaa ristillä* (1977), Zoltán Kodály'n *Laudes Organi* (1981) ja *Missa brevis* (2018), W. A. Mozartin *Requiem* (1995) ja Franz Lisztin *Missa solennis* (2004). Kuoroja ovat johtaneet Erkki Alikoski, T. Ilmari Haapalainen, Pekka Vapaavuori, Erkki Tuppurainen, Heikki Halme, Jorma Hannikainen ja erityisen merkittävänä vuodesta 1993 alkaen Heikki Liimola.



Kuva 40. J. S. Bachin Helatorstaioratorio Kuopion kaupungintalon salissa 12.4.1970, kirkkomusiikkiosaston vahvistetun kuoron johtajana Erkki Tuppurainen.



Kuva 41. Kirkkomusiikkilinjan kuoro NMKY:n salissa toukokuussa 1981, johtajana Päivi Läspä. Kuva: Savon Sanomat.

Yksi vilkas kausi oli vuosina 1980–1982, jolloin konservatorion kirkkomusiikkilinjan kuoro esiintyi Erkki Tuppuraisen johdolla eri puolilla Suomea. Samoihin aikoihin **Heikki Halmeen** johtama, vuonna 1973 perustettu konservatorion kamarikuoro *Vox Nova* koostui välillä puoliksi kirkkomusiikin opiskelijoista. Kuoro toimi jonkin aikaa myös Sibelius-Akatemian koulutusyksikön kuorona. Se ja sen pohjalta muotoutuneet ryhmät esiintyivät myöhemmin muun muassa Hetan Musiikkipäivillä Lapissa.

Omien kuorojen osuus oli merkittävä myös vuodesta 1980 alkaen muutaman vuoden välein vuoteen 2004 asti järjestetyillä Kuopion kansainvälisillä ja ekumeenisilla kirkkomusiikkipäivillä. Näillä vierailivat muiden kuorojen ja solistien lisäksi tunnetut kirkkomusiikin säveltäjät Egil Hovland (Norja, 1992), Petr Eben (Tšekki, 1995) ja John Tavener (Englanti, 1998).



Kuva 42. Kirkkomusiikkilinjan kuoro Alavan kirkossa 4.4.1982, johtajana Erkki Tuppurainen.



Kuva 43. Kuopion osaston kuoro Kuopion musiikkikeskuksen aulassa 1995, keskellä Jorma Hannikainen.



Kuva 44. Opiskelijoiden kuoro Mämmistön Pyhän Johanneksen kirkossa n. 2000.

Vuosina 2003–2009 kaikkien konserttien järjestelystä vastasi Kuopion musiikkioppilaitosten yhteinen työelin *Musike*, jota johti konservatorion lehtorina työskennellyt **Anneli Korhonen**.

Kuopion koulutuksen 50-vuotisjuhlaan vuonna 2010 liittyi useita konsertteja.



Kuva 45. Kuopion osaston kuoro 50-vuotisjuhlan konsertissa 2010, johtajana Heikki Liimola.



Kuva 46. Kuopion osaston 50-vuotisjuhlan konsertti musiikkikeskuksen suuressa salissa 2010. Neljää cembaloa soittavat Jan Lehtola, Anu Pulkkinen, Jaana Ikonen ja Outi Keskipilä. Monet jousisoittajista ovat kirkkomusiikin opiskelijoita.



Kuva 47. Opiskelijoiden Sight-yhtye valmistautuu osaston 50-vuotisjuhliin.



Kuva 48. Kalevi Kiviniemi Pariisin Notre Dame -kirkon edessä. Kuva: Kari Kiviniemi.

Useana vuonna on osallistuttu Martti Lutherin nimeen yhdistettyihin Martinpäivän kirkkojuhliin. Vuoden 2019 juhlassa ojennettiin Kirkon musiikkipalkinto Kuopiossa neljä vuosikymmentä aikaisemmin perusopintonsa tehneelle **Kalevi Kiviniemelle**, joka edellisenä päivänä oli esitellyt laajaa konserttitoimintaansa urkurina. **Soile Isokoskelle** vastaava palkinto ojennettiin jo vuonna 2016.

Lehtori **Jan Lehtola** on aktiivisesti osallistunut suomalaisen urkutaitteen kehittämiseen, muun muassa toimiessaan *Organum-seuran* puheenjohtajana 2009–2014. Hän on järjestänyt lukuisia konserttitapahtumia. Vuoden 2013 konserttisarja *Organo Novo Kuopio* keskittyi pääasiassa urkumusiikkiin. Samassa yhteydessä Martinpäivän konsertissa kuultiin Joonas Kokkosen *Requiem* Jouko Linjaman urkuversiona. Siinä esiintyivät Lehtolan lisäksi **Heikki Liimolan** johtama kamarikuoro ja solistit. Säveltäjä Jouko Linjaman 80-vuotisjuhlakonsertti kuultiin 2014 sekä Kuopiossa että Helsingissä samoin kuin vuonna 2015 stuttgartilaisen Axel Ruoffin sävellyskonsertti, jossa oli mukana Liimolan johtama kuoro sekä **Mari-Anni Hilander** (sopraano). Matti Heinisen kirkko-ooppera *Rakkauden ateria* esitettiin Luterilaisen kulttuurin säätiön tukemana vuonna 2017 Kuopiossa, Espoossa, Mäntsälässä ja Kouvolassa. Mukana olivat jälleen Liimolan johtama kamarikuoro ja solistit. Kevään 2018 erikoisuus oli *Kirkkomusiikin minifestivaali*, jossa kuultiin kuopiolaisten opettajien urkumusiikkia.



Kuva 49. Mari-Anni Hilander ja Jan Lehtola esittävät Axel Ruoffin teosta *Messe Basse*.



Kuva 50. Jan Lehtola.



Kuva 51. Heikki Liimola.

3.2 Opettajien omat konsertit ja toiminta säveltäjinä

Monet kuopiolaiset opettajat ovat tulleet tunnetuksi esiintyjinä myös kaupungin ulkopuolella. Näkyviä ovat olleet **Pekka Vapaavuori** (piano, vasaraklaveeri ja klavikordi), **Erkki Tuppurainen** (urut, kuoronjohto), **Seija Nylund (Mikkonen)** ja **Olavi Hautsalo** (laulu), **Jorma Hannikainen** (kuoronjohto), **Jaana Ikonen** (urut ja cembalo), **Mikko Korhonen** (urkuimprovisointi ja klavikordi) ja **Heikki Liimola** (mm. Tampereen Oopperan kuoron johtaja). **Jan Lehtola** on konsertoinut urkurina laajalti ja tunnetaan myös konserttien organisoijana.

Kuopiolaisten opettajien levytyksiä on tuotettu myös Sibelius-Akatemian ulkopuolella, kuten Jan Lehtolan julkaisemat lukuisat äänilevyt (mm. Alba-yhtiö), Mikko Korhosen klavikordilevyt ja Jorma Hannikaisen kuorolevyt.

Useat opettajat ovat esiintyneet säveltäjinä, lähinnä kirkkomusiikin alueella. Heitä ovat olleet mm. **Sakari Mononen**, **Johann Strohofer**, **Erkki Tuppurainen**, **Ilkka Koivistoinen**, **Eero Väätäinen**, **Jorma Hannikainen**, **Heikki Liimola** ja **Jan Lehtola**.



Kuva 52. Jaana Ikonen.



Kuva 53. Kuopion tuomiokirkon urkuri Eero Väätäinen toimi pitkään tuntiopettajana.



Kuva 54. Levyntekoa Leppävirralla.

Osaksi kuopiolaisten säveltäjien kirkkomusiikkia sisältäviä levyjä ovat *Tuikkeessa joulukynttiläin* (2008), *Uusi laulu laulakaa* (2012) ja *Chorus Ecclesiae – Hengellisiä kuorolauluja 1* (2010), joilla esiintyvät Heikki Liimolan johtama Sibelius-Akatemian Kuopion osaston kamarikuoro ja kuopiolaiset opiskelijat.

3.3 Kuopiolaiset Sibelius-Akatemian koulutusta kehittämässä

Kuopiolaiset opettajat ovat jatkuvasti osallistuneet Sibelius-Akatemian koulutuksen kehittämiseen. **Paavo Soinne** oli mukana työskentelyssä, joka johti vuonna 1980 Sibelius-Akatemian valtiollistamiseen ja tutkin-tojen uudistamiseen. Sointeen siirryttyä Helsinkiin hänestä tuli vuonna 1981 Sibelius-Akatemian ensimmäinen kirkkomusiikin professori.

Erkki Tuppurainen osallistui kirkkomusiikin opetussuunnitelmien kehittämiseen jo ennen Kuopion koulutusyksikön perustamista, ja hän oli pitkään mukana evankelis-luterilaisen kirkon kanttorien koulutusta ja virkojen porrastusta valmistelemissä ja seuraavissa toimikunnissa ja työryhmissä. Paavo Soinne ja Erkki Tuppurainen olivat useita vuosia myös kirkolliskokouksen jäseniä.

Pekka Vapaavuori toimi virkavapaana lehtorinvirasta Kuopion konservatorion rehtorina 1991–1995 ja koko Sibelius-Akatemian rehtorina 1999–2004. Kuopiossa opiskellut ja työskennellyt **Jorma Hannikainen** siirtyi vuonna 2007 Helsinkiin, jossa hän on toiminut professorina, yliopistonlehtorina sekä vuoteen 2019 saakka kirkkomusiikin ja urkujen aineryhmän ainejohtajana.

Kuopiossa osastonjohtajana toiminut **Elina Laakso**, joka on ansi-oitunut myös musiikkikasvatuksen alalla, puolestaan siirtyi vuosiksi 2011–2019 Helsinkiin Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen, jazzin ja kansanmusiikin osastodekaaniksi. Yksikön ainejohtajana vuodesta 2011 alkaen työskennellyt **Seppo Kirkinen** toimi 2017–2018 myös klas-sisen musiikin osastodekaanina. **Mikko Korhonen**, joka aiemmin toimi Kuopion osaston linjanjohtajana ja vuodesta 2011 lähtien vara-ainejoh-tajana, on myös vahvasti ollut mukana kirkkomusiikin opetussuunni-telmatyössä.

3.4 Kirkkomusiikin erityisalueet

3.4.1 Kirkkomusiikin tutkimus

Kirkkomusiikin tutkimus on viime vuosikymmeninä siirtynyt tiedeyliopistoista yhä enemmän Sibeliuksen Akatemian vastuulle. Helsingissä työskennelleet professorit **Paavo Soinne**, **Reijo Pajamo**, **Pentti Pelto**, **Ilkka Taitto** ja **Matti Huttunen** saivat vuonna 1992 rinnalleen Kuopioon Erkki Tuppuraisen, joka vuonna 1994 suoritti Sointeen ohjaamana kirkkomusiikkialan ensimmäisen musiikin tohtorin tutkinnon. Kuopiossa aloitettiin lisensiaatin ja tohtorin tutkintojen valmistelu 2000-luvun alussa. Aluksi työskentelyyn osallistui Reijo Pajamo, kunnes vastuu siirtyi Erkki Tuppuraiselle ja **Pekka Vapaavuorelle**. Kuopiossa painotettiin erityisesti kehittäjäkoulutuksen mukaista työskentelyä.

Kuopiossa vuoteen 2012 mennessä valmisteltujen jatkotutkintojen aiheista osa kohdistui myös kirkkomusiikin ulkopuolelle. Muutamat jatko-opiskelijoista työskentelivät osaston assistentteina. Ensimmäisinä Kuopiossa suoritettuina tarkastettiin **Pekka Vapaavuoren** kehittäjäkoulutuksen mukainen tohtorintutkinto vuonna 2001 ja **Jorma Hannikaisen** tieteellinen tohtorintutkinto 2006. Tieteellisen tohtorintutkintoon etenivät myös **Matti Oikarinen** 2011 ja **Tommi Harju**, joka viimeisteli väitöskirjansa vuonna 2015 Helsingissä. Kehittäjäkoulutuksen mukaisesti taas suorittivat tutkintonsa Kuopiossa **Jouko Tötterström** 2008 sekä **Olli Rantala**, **Reima Raijas** ja **Sakari Löytty** 2012.



Kuva 55. Pekka Vapaavuoren tohtorintutkimnon aiheena olivat klavikordit ja tarkastajina Pentti Peltö, Paavo Soinne, HansErik Svensson (Ruotsi) ja Mikko Korhonen (tulkkina).



Kuva 56. Jatkotutkintoseminaari Kuopiossa noin vuonna 2005. Jouko Tötterström, Jorma Hannikainen, Olli Rantala, Kaija Ravolainen, Reijo Pajamo, Eeva Mäkinen, Erkki Tuppurainen.



Kuva 57. Jorma Hannikaisen väitöstilaisuus Kuopion musiikkikeskuksen kamarimusiikkisalissa. (Kuva: Heikki Hannikainen).

Musiikin *Studia generalia* -luennoista tuli Kuopiossa vuodesta 1997 alkaen yhä säännöllisemmin toistuva sarja. Lähinnä kotimaisten asiantuntijoiden luentoihin on usein liittynyt myös konsertteja. **Järjestelyistä on vastannut erityisesti musiikin tohtorin tutkinnon Helsingissä 2005 suorittanut Jan Lehtola**, jonka johdolla toteutettiin vuonna 2011 *Oskar Merikanto -symposium*.

Kuopiolaiset ovat olleet helsinkiläisten kirkkomusiikin opettajien mukana tuottamassa yhteistä julkaisusarjaa *Kirkkomusiikin osaston julkaisuja* (Liite 4). Osa *Tabulatura*-vuosikirjoista ja muista julkaisuista on toimitettu ja painettu Kuopiossa (1992, 1995, 1997–2000). Erkki Tuppurainen on toimittanut vuonna 2001 näköispainoksen ja edition vuoden 1702 virsisävelmistöstä *Yxi Tarpelinen Nuotti-Kirja*, ja Reijo Pajamon ja Erkki Tuppuraisen yhteistyönä on julkaistu *Suomen musiikin historia – Kirkkomusiikki* (2004). Vuonna 2010 Kuopion osasto julkaisi Jorma Hannikaisen toimittaman artikkelikokoelman *Facultas ludendi – Erkki Tuppuraisen juhla kirja*.

3.4.2 Urkuimprovisointi

Urkuimprovisointia on Kuopiossa pyritty erityisesti pitämään esillä. Improvisoivina urkureina ja opetuksen kehittäjinä tunnettuja ovat olleet **Olli Linjama** ja hänen oppilaansa **Mikko Korhonen**.



Kuva 58. Olli Linjama.

3.4.3 Gregoriaaninen kirkkolaulu

Gregoriaaninen kirkkolaulu on Kuopiossa tuotu esille latinankielen lisäksi myös vanhoina ja uusina suomennoksina laulettuna. Tammikuussa 2000 toteutettiin Kuopion osaston ja Helsingissä kirk-

komusiikin osaston professorina työskennelleen Ilkka Taiton yhteistyönä gregoriaaniset, Suomen suojelupyhimyksen Pyhän Henrikin muistopäivän rukoushetket ja messu *Missa et officium Sancti Henrici*. **Erkki Tuppurainen** ja **Jorma Hannikainen** ovat toimineet tällä alueella sekä kuoronjohtajina että tutkijoina.

Suomenkieliseen 1500-luvun gregoriaaniseen lauluun liittyviä julkaisuja ovat Jorma Hannikaisen **väitöskirjaan pohjautuva** *Michael Bartholdi Gunnærus: Officia Missæ 1605* (2009), Erkki Tuppuraisen ja Hannikaisen *Suomenkielisiä kirkkolauluja 1500–1600-luvuilta* (2010) sekä Tuppuraisen ja Turun yliopiston professorin Kaisa Häkkisen tuottama *Codex Westh – Westhin koodeksin kirkkolaulut* (2012).

3.4.4 Virsisävelmien tutkimus

Erkki Tuppurainen on pitänyt yllä kansainvälisiä yhteyksiä virsisävelmien tutkimuksen alalla mm. yhteisön *Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie* jäsenenä ja julkaissut lukuisia artikkeleita. Hän on myös osallistunut pohjoismaisen *Nordhymnin* projektityöskentelyihin. Niistä laajin käsitteli Martin Lutherin virsiä pohjoismaiden kansojen elämässä. Sen loppuraportti *Martin Luthers psalmer i de nordiska folkens liv* julkaistiin vuonna 2008.

Tuppurainen on paneutunut myös suomalaisten hengellisten kansansävelmiin ja erityisesti niiden esikuviin. Tämän alueen tuntijan **T. Ilmari Haapalaisen** työn jatkona on syntynyt Sibelius-Akatemian *Virtuaalikedraali*-sivustolla julkaistu verkkoaineisto *Suomen vanhat virsisävelmät*. Syksyllä 2000 järjestettiin Kuopiossa aiheeseen sekä suomalaisten herätysliikkeiden lauluihin keskittynyt seminaari.

3.4.5 Klavikordinsoitto ja -rakennus

Vuonna 1985 Sibelius-Akatemian Kuopion koulutusyksikköön pianomusiikin lehtoriksi tullut **Pekka Vapaavuori** toi yksikön toimintaan joitakin erityispiirteitä, joita ei Helsingissä ollut. Hän oli alkanut Oulun konservatorion yliopettajana käyttää pianopedagogiikan tunneilla vuonna 1983 klavikordia, jonka avulla tutkisteltiin, miten 1700-luvun

pianomusiikkia alun perin soitettiin. Tultuaan Kuopioon kirkkomusiikkien kouluttajaksi hän esitteli oppilailleen klavikordia myös toisessa valossa, 1800-luvulle asti tärkeimpänä urkureiden harjoitteluvälineenä.

Kesällä 1987 Vapaavuori rakensi Ruotsissa Marholmenin soitinrakennuskursseilla puolivalmiiksi pienen Wählström-klavikordin, jonka opiskelijaryhmä viimeisteli hänen johdolla syyslukukauden mittaan valmiiksi. Se jäi Sibelius-Akatemian käyttöön. Vapaavuori ja hänen oppilaansa **Mikko Korhonen** opettivat klavikordinsoittoa ja rakensivat vuosien mittaan useita soittimia. Vuonna 1991 klavikordinsoitto saatiin itsenäisenä oppiaineena mukaan Sibelius-Akatemian opetussuunnitelmiin. Vapaavuoren oppilas **Anna Maria McElwain** toimi vuosina 2006–2010 tuntiopettajana ja suoritti vuonna 2010 Sibelius-Akatemiassa ensimmäisenä maisterintutkinnon soittimenaan klavikordi.

Harrastuksenomainen klavikordin rakentaminen sai Kuopiossa melkoiset mittasuhteet. Ensin vuosina 1986–1993 seitsemän Sibelius-Akatemian kuopiolaista opiskelijaa ja opettajaa rakensi klavikordeja Ruotsissa Marholmenin kurssikeskuksessa. Vastaavia kursseja järjestettiin Kuopiossa vuosina 1994–1995 ja Vehmersalmen Tetrimäellä vuosina 1997–2002, ohjaajana Arno Pelto. Kuopiossa on harjoitettu myös klavikorditutkimusta, johon liittyviä artikkeleita on julkaistu kotimaisissa ja ulkomaisissa julkaisuissa.

Suomen klavikordiseura perustettiin vuonna 1999 Kuopiossa, ja sen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Pekka Vapaavuori. Kuopion musiikkikeskuksessa järjestettiin vuosina 2005 ja 2006 kesäisten musiikkitapahtumien yhteydessä klavikordinsoiton kursseja. Sellainen toteutettiin myös vuonna 2013 Suomen klavikordiseuran myötävaikutuksella, nyt *Nordic Historical Keyboard Festivalin* yhteydessä. Kyseinen festivaali on sen jälkeen jatkunut kesäisin etupäässä McElwainin järjestämänä.

Kuopiolaisen toiminnan tuloksia ovat klavikordilevytykset *Svenska klavikord* (Mikko Korhonen 1997) ja *Viisi muunnelmaa Anders Wählströmin teemasta* (Pekka Vapaavuori 1998). Tukholman musiikkimuseon ja Sibelius-Akatemian yhteistyönä syntyi vuonna 2003 Mikko Korhosen toinen levy *Ruckers–Gormans–Broman*, jolla hän improvisoi kolmella musiikkimuseon cembalolla.



Kuva 59. Pekka Leskelä ja Anna-Kaisa Väisänen rakensivat Tetrimäen kurssilla vuonna 1999 ruotsalaisen Anders Wahlströmin klavikordiin (1752) perustuvat ja äänialtaan laajennetut sormiot. Jalkio-osuuden oli suunnitellut ja rakentanut Pekka Vapaavuori 1997. Oikealla puolella on HansErik Svenssonin 2004 rakentama tukholmalaisen Philip Jacob Speckenin klavikordeihin perustuva laajennettu soitin.



Kuva 60. Mikko Korhonen on halunnut myös harmonille kunnianpalautuksen.

3.4.6 Musiikin verkko-opetus

Vuonna 2001 käynnisti **Matti Ruippo** musiikin verkko-opetukseen liittyneen työskentelyn, joka johti etäopetuksen käyttöön varsinkin musiikinteorian opetuksessa. Työtä on Kuopiossa jatkanut lehtori **Heikki Haverinen**.

3.4.7 Käsikellojen soitto

Sibelius-Akatemian Kuopion yksikössä aloitettiin vuonna 2011 Seppo Kirkisen ohjaamana käsikellojen soiton opetus. Käsikellokursseja on Sibelius-Akatemiassa pidetty säännöllisesti sekä Kuopion että Helsingin toimipisteissä. Sibelius-Akatemia on ollut ainoa suomalainen yliopisto, jossa käsikellojen opetusta on annettu. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan musiikkikasvatuksessa aloitettiin vuonna 2020 chimes-kellojen soiton opetus.



Kuva 61. Seppo Kirkinen ja käsikellot.

3.4.8 Hengellinen rytmimusiikki

Hengellisen rytmimusiikin, usein ”gospelmusiikiksi” kutsutun, merkitys on kirkkomusiikin alueella viime vuosikymmeninä noussut yhä tärkeämmäksi. **Elina Laakso** toi 1990-luvulla tällaisen musiikin Kuopiossa myös koulutuksen osaksi. 2000-luvulla hänen työtään ovat jatkaneet **Ossi Jauhiainen**, **Marko Salmela** ja **Jarkko Maukonen**.

Tätä aluetta on sivunnut myös vuonna 2000 Männistön Pyhän Johanneksen kirkossa toteutettu tanssijumalanpalvelus.



Kuva 62. Elina Laakso ja rytmimusiikin soittimia.

3.5 Kansainväliset yhteydet

3.5.1 Vierailevat opettajat

Kuopiossa ovat vuosien mittaan vierailleet lukuisat eri alojen asiantuntijat. Vierailijoiden käynneistä osan järjesti vuosina 1989–2002 Sibelius-Akatemian koulutuskeskus.

Ulkomaisiin vieraisiin ovat kuuluneet muiden muassa **Harry van der Kamp** (Alankomaat, laulu), **Anders Öhrwall** (kuoronjohto, Ruotsi), **Franz Karl Praßl** (Itävalta, gregorianiikka), **Sigvald Tveit** (Norja, hymnologia), **Andres Mustonen** (Viro), **Peter van Dijk** (Hollanti, urut), **Hans Fagius** (Tanska, urut), **Dorothy Irving** (Ruotsi, laulu), **Frieder Bernius** (Saksa, kuoronjohto), **Jeremy Summerly** (Englanti, kuoronjohto), **HansErik Svensson** (Ruotsi, soitintenrakennus), **Emilio Molina** (Espanja, improvisointi), **Ludger Lohmann** (Saksa, urut), **Miklós Spányi** (Unkari/Suomi, vanhat kosketinsoittimet), **Jacques van Oortmerssen** (Hollanti, urut), **Michael Schönheit** (Saksa, urut), **Kimberly Marshall** (USA, laulu), **Matthias Havinga** (Hollanti, urut) ja **Daniel Zaretsky** (Venäjä, urut). Kuopion omat kansainvälistyneet kasvatit **Soile Isokoski** (laulu) ja **Kalevi Kiviniemi** (urut) vierailivat vuosina 2019 ja 2020.

3.5.2 Senegalin luterilainen kirkko

Suomen Lähetysseuran toimintaan osallistunut Pekka Vapaavuori kävi Afrikan Senegalissa helmikuussa 1995 ja pääsi tutustumaan omaperäisestä, senegalilaista kansanmusiikkia ja gregorianiikkaa yhdistelevästä musiikistaan tunnettuun *Keur Mossan* luostariin. Muusikko **Jaakko Löytty** oli Suomen lähetysseuran lähettinä aiemmin toiminut Senegalissa musiikkityössä, kerännyt sikäläisiä lauluja ja sen pohjalta lähtenyt omaan tyyliinsä laatimaan Senegalin luterilaiselle kirkolle omaa virsikirjaa ja jumalanpalvelusmusiikkia. Vierailun aikana sikäläisen jumalanpalveluksen musiikki rakentui jo kansalliselle pohjalle, ja Vapaavuori sai kuulla vetoomuksia: ”tulkaa auttamaan meitä kirkon musiikkielämän kehittämisessä”.

Vapaavuori kuuli vähän myöhemmin hankkeesta, joka tähtäsi monitaiteellisen kulttuurikeskuksen perustamiseen Senegaliin. *Centre ARC - Centre d'Architecture, de Recherche et de Création* perustettiin lopulta Senegalin Rufisqueen. Ryhmä Sibeliuksen Akatemian eri osastojen opiskelijoita ja opettajia lähti tutustumaan Rufisqueeseen ja sen lähellä olevaan Senegalin pääkaupunkiin Dakariin. Vajaan kahdenkymmenen lähtijän joukossa suurimman ryhmän muodostivat kuopiolaiset kirkkomusiikin opiskelijat. Dakarissa sijaitseva *Conservatoire National de Musique, de Dance et d'Art Dramatique* tarjosi ryhmälle erinomaisen mahdollisuuden tutustua sikäläiseen musiikkikulttuuriin ja laajemminkin taiteen merkityksiin yhteiskunnassa.

Lähinnä kuopiolaisista koostunut ryhmän osa siirtyi Senegalin luterilaisen kirkon ydinmaille, sereeri-heimon pääkaupunkiin Fatickiin. Ryhmä opetti paikallisia esilaulajia, joista yksi oli **Nicolas Sarr**, musikaalinen paimen, josta Jaakko Löytty oli Senegalin työvuosinaan kouluttanut työnsä jatkajaa ja josta tuli myöhemmin kirkon musiikkisihteeri. Samalla kun kurssitettaville opetettiin nuotinlukua, nuottien kirjoittamista ja kuoronjohtoa, osallistujat saattoivat myös perehtyä itse paikalliseen musiikkiperinteeseen. Työ jatkui kahtena vuonna Senegalissa, Kuopiossa toteutettiin senegalilainen messu ja Kuopioon kutsuttiin esiintymään ja tutustumaan kirkkomusiikin koulutukseen kolmen senegalilaisen muusikon ryhmä.



Kuva 63. Rumputunti Fatickissa. Kuopiolaisten vieressä namibialainen Magdalena Kambudu.



Kuva 64. Jarmo Kajjansinkko, Nicolas Sarr ja Olavi Hautsalo Kuopiossa.

3.5.3 Namibian yliopisto

Syksyllä 1999 Namibiassa Suomen lähetysseuran musiikkityöstä kotimaan lomalla oleva **Sakari Löytty** tiedusteli Sibeliush-Akatemian rehtorina tuolloin toimineelta Pekka Vapaavuorelta mahdollisuuksia opintojensa jatkamiseen. Lopulta syntyi Sibeliush-Akatemian ja Namibian yliopiston (UNAM) yhteistyösopimus, jonka puitteissa Löytty voi osallistua UNAMin opintoihin ja suorittaa maisterin tutkinnon.

Vuonna 2006 Vapaavuori kävi taas Namibiassa. Silloin pohjustettiin kolme vuotta myöhemmin alkanutta UNAMin ja Sibeliush-Akatemian kansanmusiikkiosaston yhteistä Namibian musiikin taltiointiprojektia. Yhteistyösopimusta jatkettiin pitkän tähtäyksen tavoitteena synnyttää kansallinen perinnesäveltäjäarkisto Namibiaan.

Sakari Löytty päätyi lopulta suorittamaan musiikin tohtorin tutkinnon vuonna 2012 Sibeliush-Akatemiassa. Seuraavina vuosina järjestettiin useita vierailuja puolin ja toisin. Yhtenä yhteyshenkilönä oli Sibeliush-Akatemiassa Helsingissä 1960-luvulla opiskellut **Magdalena Kambudu** ja yhtenä tuloksena Vapaavuoren kokoamien ja äänittämien hengellisten laulujen kokoelma nuotinnoksineen.



Kuva 65. Sakari Löytty ja Kyläpäällikkö seuraavat esitystä Namibiassa.

3.5.4 Yhteistyö Jordanian ja Pyhän maan luterilaisen kirkon kanssa

Vuosina 2013–2016 tapahtui varsin vilkas ja monivaiheinen yhteistyö Jordanian ja Pyhän maan luterilaisen kirkon, Suomen lähetysseuran ja Kuopion hiippakunnan kesken. Ensimmäisenä ajatuksena oli mainitun luterilaisen kirkon kanttorien kouluttaminen piispa **Munib Younanin** toiveiden mukaisesti. Pian liittyi mukaan *Dar al Kalima University Collegen* musiikkikoulutuksen kehittäminen. Kuopion konservatorio lähti hankkeeseen vahvasti mukaan, ja toimintamahdollisuuksien kartoittamiseen osallistuivat myös Savonia-ammattikorkeakoulu ja Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö.

Kuopiossa opiskellut ja opettanut Joonas Saraste lähti Israeliin/ Palestiinaan Suomen lähetysseuran vapaaehtoistyöntekijänä syyskaudeksi 2015. Hän toimi kirkkomusiikin kehitystehtävissä Beit Sahourissa ja muutamassa muussa Jordanian ja Pyhän maan luterilaisen kirkon

seurakunnassa. Työtä jatkoi keväällä 2016 juuri musiikin kandidaatin tutkinnon Kuopiossa suorittanut Alma Tervo. Toiminnan mentorina toimi tuolloin jo eläkkeelle siirtynyt Pekka Vapaavuori Suomesta käsin mutta myös paikalla Palestiinassa vierailen. Alma Tervon tarkoituksena oli kesän jälkeen jatkaa työssä vielä syyskausi 2016, kun Suomen lähetysseura yllättäen ilmoitti luopuvansa tästä työmuodosta.



Kuva 66. Joonas Saraste opettaa Palestiinassa.

3.5.5 Suomalais-ugrialaisten kansojen musiikki ja runolaulumessu

Sibelius-Akatemia, erityisesti kansanmusiikin osasto oli päättänyt solmia yhteistyösopimuksen Mordvan pääkaupungin Saranskin yliopiston kanssa. Matkalle oli vuonna 2004 lähdössä kansanmusiikin professori Heikki Laitisen johtama ryhmä, johon rehtori Pekka Vapaavuori liittyi. Matkalla syntyi idea vanhimmalle suomalaiselle

musiikkiperinteelle, runolaululle, rakentuvasta messusta. Jo seuraavana kesänä Sibelius-Akatemia järjesti kurssikeskuksessaan Kallio-Kuninkalassa seminaarin aiheenaan *Kansanperinteen merkitykset nykyaikassa*. Vierailevaksi luennoitsijaksi kutsuttiin kansanperinteen professori **Nikolai Boyarkin** Saranskin yliopistosta.

Mukana ollut Vapaavuori tapasi Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kansanmusiikin opettajan **Sanna Kurki-Suonion** ja ehdotti hänelle yhteistyötä. Joensuussa ja Kuopiossa syntyneet opiskelijoiden ryhmät alkoivat rakentaa messua, joka toteutettiin Kuopion valtakunnallisilla kirkkomusiikkipäivillä 2006. Messun musiikki koostui lähinnä Inkerinmaalta ja Karjalasta kerätystä ja taltioidusta runolauluaineistosta.

Messu toteutettiin vuonna 2007 Sibelius-Akatemian avajaisjumalanpalveluksena Helsingin Tempeliaukion kirkossa ja Keltossa, Inkerin kirkon koulutuskeskuksessa. Saranskin yliopistossa pidettiin seminaari kansanperinteen käyttömahdollisuuksista nykyaikana. Siellä runolaulumessu oli vahvasti esillä. Virossa runolaulumessua vietettiin Viljandin kansanmusiikkifestivaalilla, ja Suomen lähetysseuran



Kuva 67. Kuopiolaisryhmä esiintyy Saranskin yliopiston kuoron kanssa.

lähetysjuhlien ohjelmaan se kuului kahdesti. Messu levytettiin vuonna 2007. Vapaavuori esitteli kansanmusiikin koulutusta Suomessa vielä 2012 Venäjän Kazanissa, suomalais-ugrilaisen kulttuurin seminaarissa.

3.5.6 Opintoretket ja opiskelijavaihto

Useana vuonna on järjestetty opintoretkiä mm. Ruotsiin, Saksaan, Ranskaan ja Englantiin. Vuonna 1995 osaston kuoro osallistui Jorma Hannikaisen johdolla Italiassa Loreton kuorokilpailuun.



Kuva 68. Kuopion osaston kuoro osallistui kuorokilpailuun Italian Loretossa 1995, johtajana Jorma Hannikainen.



Kuva 69. Kuopion osaston opiskelijat vierailivat Lontoossa 2009. Ryhmää opasti Irlannista Kuopioon opiskelemaan siirtynyt Richard Nicholls.



Kuva 70. Kuopiolaisia Lontoon St. Paulin katedraalissa, keskellä Jan Lehtola.



Kuva 71. Kuopion yksikön opiskelijoita Lyonin Saint François de Sales -kirkossa 2018, vasemmalla isäntä Louis Robilliard vierellään Jan Lehtola.

Viime vuosina monet opiskelijat ovat osallistuneet kansainväliseen opiskelijavaihtoon. Opiskelijoita oli mukana myös Pietarin yliopistossa helmikuussa 2019 järjestetyllä Daniel Zaretskyn urkujensoiton mestarikurssilla.

4. Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö vuonna 2020

Taideyliopiston Sibelius-Akatemia on Suomen ainoa ylintä säveltaiteen opetusta antava yliopistoyksikkö. Helsingissä opiskelee noin 1200 musiikin maisterin tutkintoon tähtäävää opiskelijaa sekä muutamia kymmeniä jatko ja ylimääräisiä opintoja harjoittavia opiskelijoita noin 140 kirjoilla olevaa tohtoriopiskelijaa.¹⁶ Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö on vuonna 2020 ainoa Helsingin ulkopuolelle sijoitettu peruskoulutusta antava Taideyliopiston osa.¹⁷ Koulujen musiikinopettajien koulutusta on annettu Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen koulutusohjelman lisäksi Jyväskylän ja Oulun yliopistoissa. Suomessa on annettu musiikin korkean asteen koulutusta myös ammattikorkeakouluissa kymmenellä paikkakunnalla: Helsingissä, Tampereella, Turussa, Lahdessa, Oulussa, Jyväskylässä, Kuopiossa, Kokkolassa, Joensuussa ja Pietarsaaressa (ruotsinkielinen). SibeliusAkatemia on kooltaan poikkeuksellisen suuri musiikkikorkeakoulu. Esimerkiksi Ruotsissa on kolme ”täysimittaista” korkeakoulua (Tukholma, Göteborg, Malmö), jotka ovat kooltaan korkeintaan puolet SibeliusAkatemiasta, sekä kolme ”maakuntakorkeakoulua”, näistä pohjoisin Piitimessä (Piteå).

Kuopiossa on annettu ennen kaikkea kirkkomusiikin koulutusohjelman mukaista koulutusta. Musiikin kandidaatin tutkinto sisältää 180 ja yleensä sen jatkona suoritettava maisterin tutkinto 150 opintopistettä. Viime vuosina maisterin tutkinto on voitu suorittaa myös tiettyjen ammattikorkeakoulututkintojen jälkeen. Erikseen määritellyt noin 90 opintopisteen lisäopinnot antavat puolestaan evankelis-luterilaisen kir-

¹⁶ Taideyliopisto 2020.

¹⁷ Taideyliopiston Seinäjoen yksikkö toteuttaa musiikin ja luovien alojen jatkuvan oppimisen koulutuksia, tutkimusta ja kehittämistä, konsertteja ja muita esityksiä. Yksikkö toimii osana monitieteistä ja -taiteista Seinäjoen Yliopistokeskusta. <https://www.uniarts.fi/yksikot/sibelius-akatemian-seinajoen-yksikko/>

kon piispaikokouksen määrittelemän kelpoisuuden ylimmän asteen tutkintoa edellyttäviin kanttorin virkoihin. Sekä näitä että musiikkiopilaitosten joihinkin lehtorin tai opettajan tehtäviin kelpoisuuden antavia lisäopintoja on voitu suorittaa myös Kuopiossa, tosin yliopiston taloudellisen tilanteen kiristyttyä viime vuosina entistä rajoitetummin.

Opintonsa on Kuopiossa aloittanut vuosittain 8–16 henkilöä. Opiskelijoita oli kevätlukukaudella 2020 65. Muutamat heistä täydentävät opintojaan musiikin maisterin tutkinnon suorittamisen jälkeen avoimen yliopiston puolella. Kevätlukukauteen 2020 mennessä Kuopiosta on valmistunut yhteensä 207 kanttoriurkuria ja 365 musiikin maisteria, viimeksi mainitut vuosina 1984–1995 musiikin kandidaatin nimikkeellä. Nykyisen musiikin kandidaatin tutkinnon on suorittanut 133 henkilöä, joista 98 on lukuvuoden 2019–2020 loppuun mennessä suorittanut myös maisterin tutkinnon. Musiikin tohtorin tutkintoja on suoritettu seitsemän.

Opiskelijat ovat suorittaneet kokonaan Kuopiossa opiskellen useita kymmeniä Sibelius-Akatemian vanhan tutkintojärjestelmän mukaisia diplomitutkintoja tai vastaavia vuoden 1980 uuden tutkintojärjestelmän mukaisia suorituskokonaisuuksia urkujensoitossa, laulussa ja kuoronjohdossa. Lukuisat opiskelijat ovat myös täydentäneet opintojaan Kuopion ulkopuolella.

Kuopiossa opiskelleet kanttorit ovat sijoittuneet pääasiassa eteläisimmän Suomen ulkopuolelle ja näin ylläpitäneet ja edistäneet musiikkikulttuuria koko valtakunnan alueella.

Elokuussa 2018 kirkkomusiikin pääaineessa otettiin käyttöön uusi opetussuunnitelma. Kandidaattiopintoja pyrittiin keventämään poistamalla päällekkäisyyksiä ja lisäämällä keskeisimpien oppiaineiden opintopistemääriä. Solistisen urkujensoiton ja laulun alimmat tasosuoritukset poistettiin ja numeroarvosanoista luovuttiin useimmissa oppiaineissa.

Maisterintutkinnossa opiskelija suorittaa vähintään B-tason laulussa, urkujensoitossa tai kuoronjohdossa. Vaihtoehtoisesti hän voi kirjoittaa tutkielman tai suunnitella ja toteuttaa projektin tai muun kirkkomusiikillisen kokonaisuuden. Kirkkomuusikon perustaidot opiskellaan siis lähinnä kolmivuotisessa kandidaatin tutkinnossa, ja maisteriopinnoissa

voi kahden vuoden ajan keskittyä enemmän omaan erityisalaansa.

Viimeisenä kandidaattiopintojen lukukautenaan opiskelija suunnittelee, harjoituttaa ja toteuttaa messun, joka on opinnäyte. Siinä hän näyttää osaamisensa monipuolisesti ainakin liturgisessa musiikissa, laulussa, urkumusiikissa ja kuoronjohdossa. Maisterin opinnäyte voi olla messu tai muu kirkkomusiikillinen kokonaisuus, jossa opiskelija voi painottaa runsaastikin omaa erityisosaamistaan.

Kirkkohallituksen asettaman kanttorikoulutuksen seurantaryhmän työskentelyssä ovat Sibelius-Akatemian Helsingin ja Kuopion yksiköt olleet yhdessä mukana. Seurantaryhmä oli mukana kirkollisten ammattien ydinosoamiskuvausten uudistusprosessissa kirkkomuusikon ammatin osalta. Kirkkohallitus hyväksyi uuden kanttorin ydinosoamiskuvauksen kokouksessaan 21.4.2020. Siinä todetaan muun muassa: ”Kaikkien kanttoreiden osaaminen ei ole samanlaista, sillä kunkin yksilöllinen osaaminen muodostuu omanlaisekseen koulutuksen, työtehtävien, toimintaympäristön ja työn tavoitteiden pohjalta.”

Kirkkomusiikin koulutus yksittäisen opiskelijan kohdalla rakentuu hänen henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa mukaisesti. Opiskelija paneutuu opinnoissaan niihin musiikin osa-alueisiin, jotka hän itse valitsee. Koulutuksessa painotetaan sitä, että kirkkomusiikin opiskelijan pääaine on kirkkomusiikki koko laajuudessaan. Musiikkikasvatuksen osuutta on enenevässä määrin korostettu.

Päivitetystä ydinosoamiskuvauksessa todetaan, että kirkkomuusikon ”Keskeistä tehtäväkenttää ovat jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset ja musiikkikasvatus.” Näille keskeisille alueille kirkkomusiikin koulutuksessa annetaan perusvalmiudet. Maisterivaiheen syventymisopintojen ja valmistumisen jälkeen lisäopintoja voi tehdä esim. hakeutumalla Taideyliopiston avoimen yliopiston kursseille, Sibelius-Akatemian tohtorikoulutukseen tai kirkon järjestämään täydennyskoulutukseen.

Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion kirkkomusiikin aineryhmän, kuten myös Helsingin kirkkomusiikin aineryhmän, tulevien vuosien toimintaa määrittää Taideyliopiston strategia 2021–2030. Sen mukaan ”Taideyliopisto on avoin taiteiden kohtauspaikka, rohkeiden uudistajien ja perinteen taitajien kriittinen yliopistoyhteisö.” Taideyliopiston yhtenä tavoitteena on mahdollistaa opiskelijoiden kasvu

korkeatasoisiksi ja laaja-alaisesti ajatteleviksi taiteilijoiksi ja muutoksentekijöiksi.

Mitä ”muutoksentekijä” voisi tarkoittaa kirkkomusiikin opetuksessa? Kanttorin ammattikuva on jo nykyisellään laaja. Onko sitä varaa vielä laajentaa ilman, että jotakin ammattikuvasta otettaisiin pois? Laajalti on tiedossa seurakuntatyönantajien olosuhteiden muuttuminen seurakuntien yhdistyessä ja kirkosta eroamisen lisääntyessä. Mitä yhä enenevä kirkosta vieraantumisen tulee vaikuttamaan seurakuntien kirkkomusiikkiin? Mitä uusia taitoja kanttorit tarvitsevat näissä muuttuvissa olosuhteissa? Painottuuko kanttorin työ tulevaisuudessa enemmän taiteilijan, asiantuntijan vaiko pedagogin tehtäviin? Keskustelu siitä, mitä kaikkea taideyliopiston strategia tarkoittaa kirkkomusiikin opetuksessa, on parhaillaan käynnissä.

Keväällä 2020 Covid19-pandemia sulki Taideyliopiston tilat. Opiskelijat ja opettajat siirtyivät rivakasti etäopetukseen, jossa käytettiin sekä tavallisia että videopuheluita, erilaisia verkkopedagogisia alustoja ja ohjelmistoja, YouTube-videoita sekä muita vastaavia etäopetuksen ratkaisuja. Myös valintakokeet toteutettiin suurimmalta osin hakijoiden lähettämien videotallenteiden avulla. Aika näyttää minkä verran etäopetusta käytetään vielä pandemia-ajan jälkeen. Niin opettajien kuin opiskelijoiden palautteiden mukaan etäopetuksessa haasteellisinta on ollut solististen aineiden opetus ja oppiminen.

Kuopion aineryhmän läheisin yhteistyökumppani on luonnollisesti Sibelius-Akatemian Kirkkomusiikin aineryhmä Helsingissä. Helsingin yksikön kirkkomusiikin professorin tehtävistä osa toteutuu Kuopiossa. Helsingin kirkkomusiikin ja urkujen aineryhmän lehtoreita käy opettamassa Kuopiossa ja Kuopion lehtoreita Helsingissä. Vuosittain pyritään pitämään myös yhteisiä opettajien kokouksia. Myös etäyhteyksiä hyödynnetään sekä opetuksessa että kokouksissa. Opetussuunnitelmaa kehitetään yhteistyönä.

Kuopion aineryhmä jatkaa myös yhteistyötään Kuopion musiikkikeskuksen muiden oppilaitosten, Kuopion konservatorion ja Savonia-ammattikorkeakoulun, kanssa. Kursseja ja monia muita toimintoja toteutetaan yhdessä, mistä kaikki kolme oppilaitosta saavat synergiaetua.

Kuopion aineryhmän lehtorin toimia hoitavat vuonna 2020 **Heikki Haverinen** (musiikinteoria), **Mari-Anni Hilander** (laulutaide), **Jaana Ikonen** (urkumusiikki), **Seppo Kirkinen** (kirkkomusiikki), **Mikko Korhonen** (urkumusiikki, erityisesti urkuimprovisointi), **Jan Lehtola** (urkumusiikki), **Heikki Liimola** (kuoromusiikki) ja **Anna Immonen** (laulutaide). Aineryhmällä on lisäksi noin 30 sivutoimista tuntiopettajaa. Tuntiopetuksen osuus opetuksesta on noin puolet. Jonkin verran opettajanvaihtoa on tapahtunut Helsingissä toimivien Sibelius-Akatemian yksikköjen kanssa. Vuosittain on käytetty lukuisia vierailevia opettajia.

Kuopion kirkkomusiikin aineryhmä kuuluu Sibelius-Akatemian Klassisen musiikin osastoon. Osastodekaani nimittää yksikön johtajaksi määrääjäksi jonkun lehtoreista. Vuonna 2020 yksikön johtaja **Seppo Kirkinen**, suunnittelija **Marika Karjalainen** ja koordinaattori **Marjut Tikkanen** vastaavat hallintotehtävistä. Yksikön musiikkikirjastoa hoitavat tietoasiantuntijat **Soili Voutilainen** ja **Johanna Taskinen**. Vahtimestarit ja siivoojat ovat Kuopion kaupungin ja musiikkioppilaitosten yhteistyösopimuksen mukaisesti konservatorion palkkaamia.

Pääosa Kuopion yksikön toimitiloista sijaitsee Kuopion musiikkikeskuksen IV kerroksessa, Kuopionlahdenkatu 23 C, kaupungilta vuokratuissa tiloissa. Lisäksi on vuokrattu osuuksia Kuopion konservatorion tiloista, muun muassa tutkintosalista ja kamarimusiikkisalista. Urkuja on käytössä 14. Niistä seitsemän on sijoitettu Haapaniemen alueen Hermannin aukion entiseen teollisuusrakennukseen. Keväällä 2020 tehtiin päätös uuden 8-äänikertaisen soittimen hankinnasta. Yksikön käytössä on myös lukuisia vanhan musiikin soittimia (Liite 3).



Kuva 72. Soili Voutilainen ja Johanna Taskinen Kuopion yksikön kirjastossa 2020.



Kuva 73. Marjut Tikkanen koordinoi yksikön toimintaa.

Liitteet

Liite 1. Kuopion kirkkomusiikkikoulutuksen henkilökunta 1960–2020.

Kuopion Musiikkiopiston kirkkomusiikkiosasto	1960–1977
Kuopion konservatorion kirkkomusiikkilinja	1977–1982
Sibelius-Akatemian Kuopion koulutusyksikkö	1983–1995
Sibelius-Akatemian Kuopion osasto	1995–2011
Sibelius-Akatemian klassisen musiikin osaston kirkkomusiikin aineryhmän Kuopion yksikkö	2011–2013
Taideyliopiston Sibelius-Akatemian klassisen musiikin osaston kirkkomusiikin aineryhmän Kuopion yksikkö	2013–
Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen Kuopion yksikkö	1989–2001

Professori

Tuppurainen Erkki	kirkkomusiikki, urut, kuoronjohto, tuntiop 69-73, leht 73–82, SA leht k83–92, vt apul.prof 92–94, apul.prof 94–98, prof 98–09, tuntiop 09–13
-------------------	--

Lehtorit (kursivoidut henkilöt opettajina vuonna 2020)

Airas Marjatta	laulu, tuntiop 03–, SA leht 11–12, tuntiop 12–
Forsman Birgitta	urut, SA leht 94–97
Hannikainen Jorma	kirkkomusiikki, tuntiop k83–90, SA leht 90–92, tuntiop 92–07, 12–14
Hautsalo Olavi	laulu, tuntiop 78–80, leht 80–82, SA leht k83–10, tuntiop 10–13
Hautsalo-Niemispelto Helena	laulu, SA leht 93–94
<i>Haverinen Heikki</i>	musiikinteoria, tuntiop 04–08, SA leht 08–
<i>Hilander Mari-Anni</i>	laulu, SA leht 17–
<i>Ikonen Jaana</i>	urut, SA leht 97–
Itäkylä Aila	laulu, 65–68, leht. 68–82, SA leht k83
Järvelä Eija	laulu, SA leht 94–95
Kaivola Asko	urut, op 62–67, leht. 68–73
Karjalainen Pentti	piano, op 54–s82, musop/kons joht/reht 54–62, 66–81, leht 81–82, SA leht k83–87, tuntiop 89–93

<i>Kirkinen Seppo</i>	urut, kirkkomusiikki, tuntiop 83-03, 07-11, SA leht 11-
Koivistoinen Ilkka	musiikinteoria, op 80-81, leht 81-82, SA leht 83-04
<i>Korhonen Mikko</i>	urku- ja klaveerimusiikki, urkuimprovisointi, tuntiop 89-90, SA leht 90-
Kyrö Risto	piano, tuntiop 81-s83, 87-89, kons leht 81-85, yliop 85-90
Laakso Elina	seurakunnan musiikkikasvatus, säveltapailu, tuntiop 97-99, SA leht 99-11
Laasio Juha	urut, piano, op 74-78, 79-82, vt leht 78-79, SA leht k83-07
<i>Lehtola Jan</i>	urut, SA leht 07-
Lehtovaara Timo	kuoronjohto, SA leht 99-00
<i>Liimola Heikki</i>	kuoronjohto, tuntiop 89-90, SA leht 93-
Linjama Olli	urkuimprovisointi, musiikinteoria, tuntiop 75-79, kons vt op 80-82, SA leht k83-97
Manninen Turkka	laulu, SA leht 12-19
Mononen Sakari	urut, musiikinteoria, tuntiop 62-67, leht 68-91, SA tuntiop 75-96
Mönkkönen Marit	laulu, tuntiop 83-, SA pt tuntiop 85-02, SA leht 92-93, 02-15, tuntiop 15-16
Nyberg Ellen	piano, op 63-67, leht. 68-80, kons yliop 80-85
Nylund (Mikkonen) Seija	laulu, tuntiop 70-73, op 73-s82, SA leht k83-08, tuntiop 08-13
Ollila Kaarina	laulu, tuntiop 97-04, 10-15, SA leht 15-17
Pesonen Matti	urut, kons leht 79-82, SA leht k83-96
<i>Rantala Olli</i>	piano tuntiop 87-91, SA leht 91-94, tuntiop 96-14, 18-
Ruhanen Oiva	laulu, lausunta op 62-68, leht 68-78
Rönkä Tuula	urut, musiikinteoria, tuntiop 69-72, leht 72-82, SA leht k83-08, tuntiop 08-10
Salo Olavi	piano, säveltapailu, op 54-92, leht 68-82, SA leht k83-92
Soinne Paavo	musiikinteoria, urut, kirkkomusiikki, tuntiop 57-67, leht 68-72
Strohofer Johann	urut, piano op 65-68, leht. 68-78
Toivola Esa	urut, tuntiop 02-04, SA leht 04-06, tuntiop 06-08, SA leht 13-16
Vapaavuori Pekka	kuoronjohto, piano, kirkkomusiikki, tuntiop 68-69, SA leht 85-91, 95-99, SA rehtori (Helsinki) 99-04, SA leht 04-09, tuntiop 09-17
Wahlroos-Kaitila Sirkku	laulu, SA leht 92-93, 95-01, tuntiop 06-07

Tuntiopettajat

Agullana Marja-Leena	ranskan kieli, 89–90, 92–93
Ahmas Harri	fagotti, 09–10
Alikoski Erkki	urut, kuoronjohto, kirkkomusiikki, 60–68
Almark Johanna	musiikkikasvatus, 93–94
Almila Atso	musiikinjohto, 00–01
Annala Eero	liturginen soitto, 95–97, 02–07
Apajalahti-Jylhä Maikki	laulu, 97–99
Attila Kristian	piano, 01–03
Auvinen-Kolehmainen Ritva	laulu, 11–12
Bagdasarov Alexander	piano, 93–94
Bah Aissatou	piano, 09–12
Björklund Kaapo	raamattutieto, 89–93
Caldwell Diana	englannin kieli, 81–82
van der Does Ferdinand	piano, 60–68, kons op 68–82
Dworakowska Elzbieta	englannin kieli, 90–91
Eerola Aulikki	laulu, 97–98, 00–04
Eerola Kaija	lapsikuoro, 94–95
Eerola Pertti	piano, 97–98 02–04
Eerola Ritva	äidinkieli, 92–93
Ehrström Hans-Otto	piano, 97–98
Elorinne Jorma	laulu, 03–04
Erkkilä Jaakko	musiikkiterapia, 00–01, 06–07
Erkkilä Lasse	urut, 09–10
Eskelinen Pirjo	äidinkieli, 83–84
Fitzgerald David	englannin kieli, 01–06
Forssén Eeva	tietotekniikka, 93–94, 96–97
Fredriksson Maija	musiikkikasvatus, 07–08
Gustafsson Kaj-Erik	urkuimprovisointi, 95–96, 13–14
Haapalainen T. Ilmari	kirkkomusiikki, kuoro, 65–68, 83–84
Hakalahti Iina-Karita	urut, 10–11
Hakkarainen Jari	vapaa säestys, 95–97
Hakola Kimmo	sävellys, 95–96
Halme Heikki	kuoronjohto, kuoro, 72–73, 74–87, 93–94, 04–05

Hannikainen Päivi-Liisa	kirkkomusiikki, tutkielmien ohjaus, 83–85, 92–05, 07–11
Hannula Kati	lausunta, 69–72
Hannula s. Yrttimaa Marjatta	urut, musiikinteoria, 64–65, 66–67
Hannula Marjut	laulu, 03–08, 15–16
Hannula Matti	urut, urkuoppi, 66–67
Hansen Collin	säestys, 01–02
<i>Harju Tommi</i>	kirjallisten töiden ohjaus, seminaari 09–
Harjula-Karttunen Milja	säestys, 00–12
Hartikainen Juhani	trumpetti, soitinoppi, 74–84
Hautsalo Martti	klarineti, 91–93
Hautsalo-Niemispelto Helena	laulu, 93–94
Heikinheimo Markku	urut, 03–05
Heikkinen Juha	säestys, 89–90
Heimonen Panu	säestys, 93–95
Heininen Mikko	piano, 03–05
Heino Reino	laulu, 54–63
Heiskanen Tapani	trumpetti, 92–93, 98–99
Heiste Anne	säestys, 91–94, 95–96, 00–15
Herranen Petri	säestys, 01–03
Hidvéginé-Király Zsuzsanna	säveltäpailu, 94–97
Hietaharju Markku	urut, 00–05, 09–11
Hiltula Hannu	nokkahuilu, 99–03
Hirvelä Hannu	piano, 97–99
Hirvonen Airi	säestys, 92–93
Hirvonen Anssi	laulu, 02–03
Holma-Peets Sinikka	vapaa säestys, 00–02
Honkanen Osmo	musiikinteoria, 94–95
Huikuri Kimmo	piano, 86–12
Hynninen Jorma	laulu, 03–04, 14–15
Hyvärinen Markku	piano, 82–12
Hyökki Pasi	kuoronjohto, 96–97
Hämäläinen Kati	cembalo, 94–95
Hämäläinen Minna	laulu, 08–09
Hämäläinen Tuula	italian kieli, 83–85, 86–87, 88–89, 91–94
<i>Immonen Anna</i>	laulu, 18–19, vt. leht. 19–

Irving-Fjellstedt Dorothy	laulu, 02–05
Isokoski Soile	laulu, 83–90
Istomina Zoja	viulu, 91–97
Jaakkola Markku	teologiset aineet, 81–82
Jauhiainen Ossi	gospelmusiikki, 11–13, 14–17
Jokitulppo Jaana	muusikon ergonomia, 96–97
Junno Jarmo	klarineti, laulu, 80–86, 89–91
Jurvelin Esko	laulu, 89–02
Jussila Kari	urut, 93–94, 96–01
Jussila-Gripentrog Sirkka-Liisa	urut, 97–98, 00–04, 07–09
Jänsch Birgit	saksan kieli, 91–92
Järvelä Eija	laulu. 95–99, 01–02
Järveläinen Matti	teologiset aineet, 79–86
Kajjansinkko Jarmo	gospelmusiikki. 98–99, 01–03
Kaitila Harri	laulu. 92–94, 95–96
Kaivola Esko	pianon rakenne ja huolto, 87–88
<i>Kajava Vesa-Pekka</i>	urut, liturginen soitto, urkuimprovisointi 09–
Kallio Mika	lyömäsoittimet, 93–94
Kallio Tytyne	laulu, 62–65
Kamp van der Harry	vanha musiikki, 97–98
Kanervo Mauri	klarineti, 89–98
Kangas Minna	musiikinjohto, 09–12
Karaksela Petri	urut, kuoronjohto, 85–87
Karjalainen Juhani	nokkahuilu, 89–91
Karjomaa Lea	äidinkieli, 89–90, 93–94
Karttunen Anja	laulu, 91–92
Kastarinen Saara	piano, 85–86, 89–90, 98–14
Kataja Lassi	musiikinteoria, 81–86, 87–88
Keskinen Outi	piano, 18–
<i>Keskisipilä Outi</i>	urut, 05–17, 19–
Kettunen Markku	teologiset aineet, 83–86
<i>Kiiskinen Timo</i>	urkuimprovisointi, kirjallisten töiden ohjaus 95–99, 12–14, prof (Helsinki) 17–
Kilpi Sirpa	laulu, 92–93
Kilpinen Leila	laulu, 84–96

Kivekäs Pekka	hymnologia, 13–14, 15–16
Kivinen Katja	latinan kieli, 96–97
Kiviniemi Kalevi	urut, 82–83, vt leht s82, SA vt leht k83
<i>Knuuttila Annukka</i>	musiikkikasvatus, 12–13, 16–
<i>Koistinen Mari</i>	kuoronjohto, 99–
Komulainen Juha	kirkkomusiikki, 77–79, 80–81
Komulainen Matti	kirkkotieto, 87–88
Komulainen Rauni	vapaa säestys, 08–09, 11–12
Kontio Mirja	äidinkieli, 94–99
Konttinen Kauko	piano, leht 74–81
Konttinen Merja	piano, 74–78, 79–81, op 77–78, 79–80, vt leht 80–81
Konttori-Gustafsson Annikka	piano, 09–10
Korhonen s. Holopainen Anneli	musiikinhistoria, 78–03
Korhonen Ari	vapaa säestys, 96–98
Korhonen Heljä	säestys, 90–91
Kortekangas Olli	sävellys, 94–96, 09–10
Koskinen Juha T	piano, 09–10
Koskinen Leena	äänenhuolto, 08–09
Kostiainen Pekka	kuoronjohto, 05–06
Kotiranta Pentti	säestys, 01–02, 03–04
Kovanen Sirpa	laulu, 10–11
Krause Sam	piano, 91–94
Krokfors Maisa	musiikkikasvatus, 89–91
Kujala Susanne	urut, 09–10
Kuosa Janne	musiikkikasvatus, 96–97
Kurki-Suonio Sanna	kansanmusiikki, 07–08, 09–10
<i>Kuronen Jouni</i>	säveltäpailu, 92–95, 11–
Kytömäki Eveliina	piano, 02–03
Kähkönen Outi	laulu, 11–12
Kähkönen Reija	piano, 05–07
Kärkkäinen Pauli	AV-tekniikka, 90–91
Kärblane Tiina	säestys, 92–00
Kärk-Remes Uile	ruotsin kieli, 83–84
Kääriäinen Kimmo	teologiset aineet, 89–99, 02–05, 06–08
<i>Laakso Markku</i>	kitara, 01–08, 10–11, 13–

Laitinen Heikki	kansanmusiikki, 04–05
Lamberg Ansa	säestys, 04–05
Lamberg Henrik	laulu, 04–05
<i>Lammimäki Juhani</i>	musiikinjohto, 04–05, 11–
Lappalainen Päivi	saksan kieli, 91–95
Lautjärvi Markku	laulu, 85–87
Lebedinsky Aleko	laulu, 05–07
<i>Lehikoinen Elina</i>	vapaa säestys, 15–
Lehtinen Matti	laulu, 88–95
Lehtipuu Topi	gospelmusiikki, 93–94, 95–96
Leinonen Leila	äidinkieli, 87–90
Leskelä Pekka	laulu, 09–13
<i>Leutonen Jukka</i>	urkuimprovisointi, piano, liturginen soitto, 84–94, 18–
Lindholm Herbert	huilu, 85–87, 91–94
Lindroos Peter	laulu, 99–03
Linjama Jyrki	sävellys, 15–16, 17–18
Linna Anna-Mari	liturginen soitto, kuoronjohdon käytännön harjoittelu, 18–19
Linnainmaa Iia	musiikinteoria, 07–08, 10–11, 12–13
Lintunen Maritta	laulu, 87–90
Lintunen Petri	liturginen laulu, 07–08, 09–10
Lyytikäinen Pasi	sävellys, 10–11
Lyytinen Kalevi	teologiset aineet, 60–71
Lähdesmäki Olavi	teologiset aineet, 68–71
Länsiö Tapani	musiikinhistoria, 04–09
Löytty Sakari	gospelmusiikki, 06–07, 13–14
Maconi Nils-Magnus	säestys, 06–07, 09–10
<i>Makkonen Petri</i>	harmonikka, 13–17, 19–
Malmgren Markus	urut, 03–04, 06–11
Manninen Raimo	oboe, 80–87, 89–90
Marttila Ari	fagotti, 85–86
Maslak Olga	piano, 99–03
Matilainen Jukka	urut, kirkkomusiikki, 77–85, 89–05
Matilainen Keijo	jumalanpalvelussoitto, 81–04
Mattila Anssi	vanha musiikki, 06–07
Mattila Reijo	teologiset aineet, 71–79, 86–97, 99–12

<i>Maukonen Jarkko</i>	gospelmusiikki, 93-94, 97-00, 11-
McElwain Anna Maria	piano, 06-11, 14-18
Merisalo Paavo	musiikinteoria, 58-63
Merisalo Seppo	trumpetti, 86-87
Metsistö Susanna	lausunta, 97-98, 05-06, 06-09, 10-11
Metsämäki Maija	ranskan kieli, 84-85, 87-88, 90-95, 03-08
Mikkonen Auvo	piano, op 78-82, SA vt leht k83-85, tuntiop 85-07
Mikkonen Samuli	gospelmusiikki, 06-07, 08-09
Mills John	englannin kieli, 05-06
Moilanen Eero	hymnologia, 94-95
Moilanen Liisa	liikunta, 80-94
<i>Mokkila-Karttunen Sari</i>	laulu, 86-91, 93-95, 97-05, 09-
<i>Mononen Heikki</i>	urut, 09-
Murto Seppo	kuoronjohto, 02-03, 06-10
Muurinen Seija	ruotsin kieli, 87-88
Mäki Kirsi	kuoronjohto, 00-01
Mäkinen Markku	urut, 05-10
Mönkkönen Seija-Liisa	viulu, soitinyhtyeen johto, 80-93, 96-97
Naumanen-Saarinen Eeva-Liisa	laulu, 09-12
Neonen Sakari	urut, 61-62
<i>Nicholls Richard</i>	englannin kieli, 07-
Niskanen Tiina	laulu, 95-96
Norjanen Hannu	kuoronjohto, 98-99, 03-05
Nuoranne Timo	kuoronjohto, 00-01, 04-05
Nyman Pekka	gospelmusiikki, 94-95
Nyyssönen Pekka	kitara, 90-91, 93-96
Oikarinen Matti	urut, 06-09
Ollila Jukka	säestys, 99-03
Ollila Kaarina	laulu, 97-04, 10-17
Ollinkari-Fagerholm Annika	laulu, 97-03
Paananen Heli	laulu, 91-97
Paasonen Anna-Liisa	ruotsin kieli, 01-06
Pajamo Reijo	tutkielmien ohjaus, 83-02
Palmer Rebecca	englannin kieli, 85-86
Pappinen Kari	kuoronjohto, 09-10, 11-12

Parkkinen Pekka	oboe, 92–93, 95–96
Parkkinen Seppo	käyrätorvi, 93–95
<i>Pasanen Anja</i>	englannin kieli, 80–19
Pasanen Mikko	säestys, 72–91
Peitsalo Peter	kirkkomusiikki, vt prof 00–01
Pekkarinen Hilikka	italian kieli, 80–81
Pellinen Riikka	musiikinteoria, 11–12, 15–16
Pelto Pentti	kirkkomusiikki, 92–94
Peltola Mauno	pasuuna, 89–94
Pennington Kenneth	englannin kieli, 89–90
Penttilä Sirkka	laulu, 58–62
Penttinen Tarja	piano, 09–11
Pernaa Minna	äidinkieli, 85–86
Perttula Jaakko	urut, 74–76, vt leht. 76–77
Pesonen (Laakso) Mirja	äidinkieli, 86–87, 90–94
Peura Leena	saksan kieli, 82–86, 87–90, 91–93
Pihavaara Arja	liikunta, 97–99, 02–03
Piiroinen Sirpa	huilu, 81–87
Pirkkanen Jouko	urkujen huolto, 86–91, 94–95
Porthan Olli	urut, 01–02, 10–11
Poutiainen Ari	gospelmusiikki, 02–04
Puhakka Jari S.	nokkahuilu, 92–01, 11–12
<i>Pulkkinen Anu</i>	urut, 07–
Pustoshnaja Svetlana	säestys, 05–07
Pölkki Vesa	kitara, 80–92
Pöllänen Minna-Riitta	piano, 06–09
Raekallio Matti	piano, 05–07
Raekallio Sinikka	laulu, 98–99, 04–05
Raijas Reima	piano, 04–09, 16–17
Rajamäki Erkki	laulu, 01–02, 04–08
Rantala, Olli	piano 89–14, 18–
Rantalainen Pentti	laulu, 63–76
Rantatalo Matti	gospelmusiikki, 88–92
Rask Pia	kansanmusiikki, 04–05
Reku Pekka	musiikkikasvatus, 87–92, 93–94, 95–96

Riihinen Markku	muusikon ergonomia, 17-
Ritavesi Taru	säestys, 07-08
Riutamaa Lasse	laulu, 96-97
Ronimus Kari	lyöntisoittimet, 85-93
Ruippo Matti	tietotekniikka, 01-03, 04-05
Rusanen Pertti	laulu, 77-10
Ruth, Hilikka	italian kieli, 81-82
Ruuskanen, Hannele	säestys, 90-91
Rytöhonka Seija	lausunta, 73-95
<i>Räihä (Haapamäki), Riikka</i>	kuoronjohdon käytännön harjoittelu, liturginen laulu, 18-
Räikkönen Ilmari	säestys, 04-06
Räsänen Kari	kontrabasso, 91-92
Räty Mauno	tietotekniikka, 93-96
Saari Kauko	lyöntisoittimet, 10-11
Saarinen Mirjam	laulu, piano, 64-67, kons op 68-72
Saedén Erik	laulu, 01-02
<i>Salmela Marko</i>	bändisoittimet, 14-
Salminen Satu	laulu, 98-99, 03-04
<i>Saraste Joonas</i>	liturginen laulu, musiikkikasvatus, 10-14, 15-
Saraste Päivi	laulu, 87-92, 95-02
Sariola Matti	gospelmusiikki, 97-98
Savolainen Leila	seurakunnan musiikkikasvatus, 06-17
Savolainen Simo	piano, 95-13
Seilonen Aune	suomen kieli, 10-14
Seppälä Hilikka	musiikin estetiikka, 73-77
Siimes Lauri	kuoronjohto, musiikinteoria, 62-71
Sipilä Kristiina	säestys, 91-92
Sipilä Liisa	seminaari, 94-95
Smith Sally	englannin kieli, 82-85
Snelson Caron	englannin kieli, 94-01, 06-08
Sonninen Aatto	äänenkäyttö, 92-95
Sorjonen Sini	suomen kieli, 09-10
Sorvari Heikki	seurakunnan musiikkikasvatus, 93-94
Spányi Miklós	cembalo, 99-02
Suikkanen Pekka	urkuimprovisointi, 96-99, 01-02, 03-04, 07-08
Svensson HansErik	soitintenrakennus, 07-08, 11-12

<i>Tahkola Annastiina</i>	laulu, 00–
Talola-Aaltonen Pirkko	laulu, 02–06
Tateno Maria	laulu, 98–99
Tenhunen Anja	laulu, 91–93
Thure Pentti	laulu, 70–83
Tikkanen Rauno	musiikinjohto, 99–07
Toivanen Leena	säestys, 02–12, 13–14
Toivanen Pekka	gospelmusiikki, 15–16
Tokola Airi	laulu, 01–05
Tolonen Osmo	musiikinteoria, 04–05, 06–08
Tolonen Petri	säestys, 94–95
Tuomi Johanna	laulu, 01–02
Tukiainen (Heino) Anna-Liisa	laulu, 63–64, 70–88
Tuloisela Matti	laulu, 61–66, musop joht 62–66
Tuomikoski, Rami	liturginen soitto 20–
Turpeinen Helinä	saksan kieli, 85–86
<i>Turunen Hanna</i>	proseminaari 16–
<i>Turunen Matti</i>	laulu, 17–
<i>Tyni Jari</i>	säestys, piano, 14–15, 18–
Törmä Timo	sello, 85–98
Tötterström Jouko	piano, 94–97
Untamala Ella	piano, 87–18
Untamala Jaakko	piano, 89–18
Urponen Jenni	assistentti, 00–01
Urponen Ville	urut, 09–10
Valjus Anna-Maija	urut, 07–11
<i>Vallenius Laura</i>	pop-jazz-laulu, 18–
Valtasaari Risto	urkuimprovisointi, 92–97, 10–11
Valtonen Tero	piano, säestys 17–
Waren Marjatta	kielten fonetiikka, 08–12
Varpama Jasse	gospelmusiikki, 98–99, 04–08
Varpio Veijo	laulu, 07–09
Vatanen Osmo	teologiset aineet, 87–88, 89–94
Wessman Harri	sävellys, 93–94
Wichmann Irene	äidinkieli, 94–95
Vihavainen Satu	laulu, 95–96

Viitanen Harri	uuden urkumusiikin praktikum, 92-93, 95-98, 01-02, 09-10
Wikman Håkan	urut, 96-98
Vikman Timo	tietotekniikka, 04-05
<i>Világi Adam</i>	sävellys, 09-12, 14-
Vostila Jouko	ruotsin kieli, 84-87
Voutilainen Oiva	teologiset aineet, 82-83, 89-03, 04-09
<i>Vuola-Tanila Mari</i>	kuoronjohdon käytännön harjoittelu, 18-
Vuolle Vuokko	huilumusiikki, 76-94
<i>Vuolteenaho Sanna</i>	projektien ohjaus, 18-
Vuorinen Jori	vapaa säestys, 12-15
Vähäsöyrinki Joose	laulu, 10-16
Väätäinen Eero	urut, urkuimprovisointi, 75-18
Väätäinen Pekka	klarineti, 93-94
Zahharenkova Irina	piano, 09-16
Åberg Leena-Maija	ruotsin kieli, 89-97

Taidehallinto

Cantell Timo	professori, 04-09
Kosunen Paula	koulutussuunnittelija 05-09

Hallintohenkilökunta

Friman Sirkka	amanuenssi 95-96
Halonen (Toivola) Marjukka (Päivi)	toimistosihtööri k83-16
Hannikainen Päivi-Liisa	amanuenssi 88-90
Karjalainen Marika	amanuenssi, koulutussuunnittelija, suunnittelija 91-
Karppinen Veijo	vahtimestari k83-99
Kosunen Paula	koulutussuunnittelija 03-05
Pentti Jussi	koulutussuunnittelija 00-01
Ruippo Matti	erikoissuunnittelija 01-04
Räsänen (Maunola) Anu	osastosihtööri 98-13, opintopalvelusihtööri 13-18
Saarilammi Marja-Liisa	amanuenssi 93
Tikkanen Marjut	opintopalvelusihtööri, koordinaattori 15-

Kirjaston henkilökunta

Harju Tommi	informaatikko 02-16
Ikonen Eeva	kirjastosihtööri, tietopalvelusihtööri 02-18
Kejonen Mirja	kirjastosihtööri 99-01
Kotkanen (Huttunen) Marja	kirjastonhoitaja 74-95
Niemi Anna	tietoasiantuntija 17-19
Nousiainen (Myöhänen) Marja-Liisa	kirjastosihtööri 85-06
Suntioinen Liisa	kirjastonhoitaja, johtava kirjastonhoitaja 95-08
Taskinen Johanna	tietoasiantuntija 19-
Voutilainen Soili	informaatikko, tietoasiantuntija 02-

**Liite 2. Kuopiossa 1964–2020 suoritettut
kirkkomusiikin tutkinnot .**

**ku=kanttori-urkuri, mk=musiikin kandidaatti, mm=musiikin
maisteri (myös ennen v. 1995 valmistunut musiikin kandidaatti)
diplomitutkinto: du=urkujensoitto, dl=laulu, dk=kuoronjohto
A-tutkinto: U=urkujensoitto, L=laulu, K=kuoronjohto,
Cl=klavikordinsoitto
MuT=musiikin tohtori**

Nimi	Vuosi		
Aaltonen Mauri	ku 76	Attila-Pekonen Talvikki	mm 00 L 03
Ahmaoja (Anttinen) Marianne	mm 96	Autio Sirpa	mm 92
Ahola Teresa	mk 18 mm 20	Berg Alina	mk 18
Ahola Teuvo	ku 67	Berghäll (Perttula) Petra	mm 03
Ahopelto Päivi	mm 04	Bonde Jensen Päivi	mm 90 L 90
Ainali Pekka	ku 73	Dekker Jan	mk 19
Ainali Risto	ku 70 du 77	Edoh (Lustig) Katriina	mm 14
Ainali (Hihnala) Sisko	ku 69	Eerola Jaakko	ku 71
Ainali Veli	ku 67	Egorova Alina	mk 18
Aitto-oja Hilda	mk 20	Ekroth (Tinkala) Anne-Christine	mm 07
Alajuuma-Kettunen Susanna	mm 15	Eskola Keijo	mm 08
Alasaarela Kaisa	mm 16 U 16	Eskola Risto	mm 16
Alasaarela Laura	mm 19	Giers-Koljonen Leena	mm 08
Alavillamo Antti	ku 71	Griinari (Myllylä) Anne	ku 82
Alavillamo Erkki	ku 64	GröhnDimov Leena	mm 89
Ala-Kauppila (Anttila) Maija-Leena	ku 71	Günther (Hartala) Erja	ku 81
AliLöytty Heikki	ku 82	Haapala Valto	ku 66
Antikainen Anna	mk 14 mm 19	Haapamäki (Räihä) Riikka	mm 13 U 12
Antila (Syrjäniemi) Leea-Maarit	mm 11	Haapaniemi Antti	ku 77
Anttonen (Toivola) Hanna-Leena	mm 93	Haapaniemi Riina	mm 07
Arantola (Luukkonen) Terttu	mm 87	Haikarainen Kari	mm 96
Arvola-Greus Anu	mm 95	Haimila Eero	ku 64
Asikainen Hannes	mk 19	Hannikainen Jorma	ku 77 dk 88 MuT 06
Aska (Rissanen) Satu	mm 05	Hannikainen PäiviLiisa	ku 78

Harinen Tauno	ku 70	Hyvönen Elina	mm 19
Hartikainen (Heikkinen) Kaarina	ku 78	Hyvönen VillePaavali	ku 76
Hasu Jaakko	ku 65	Hyyryläinen (Vänskä) Anja	ku 78
Heide Heini	mm 10	Hägerth (Toivonniemi) Marita	ku 73
Heikkilä Arto	ku 77 du 78	Hämäläinen Arja	ku 75
Heikkilä Hannu-Pekka	mm 10	Hämäläinen (Räsänen) Leila	ku 74
Heikkilä Jussi-Pekka	mk 19	Hänninen Aini	ku 78
Heikkilä Mari-Annika	mm 13 L 13	Ikkala Sofia	mk 18 mm 19
Heikkilä Raimo	ku 78	Ikonen Natalia	mm 18
Heikkilä Silja	mm 16	Ikäheimo Laura	mm 14
Heikkilä Terhi	mm 94 U 95	Ikäheimo Risto	ku 67
Heikkinen Riikka	mm 04	Ilvesluoto Sirpa	mm 08
Heimo Minna	mm 02	Imeläinen Jonna	mm 08
Heino Veera	mm 15	Inkeroinen Hannu	mm 07
Heinonen Marjo	mm 03	Innala Pia	ku 84
Helenius (Ingalsuo) Anna	mm 05	Isokangas Johanna	mm 16
Hemminki Martti	ku 65	Isokoski Soile	ku 84 dl 84
Hermasvuori Erkki	ku 75	Iso-Oja Terttu	mm 08 L 12
Hernesmaa (Puukko) Johanna	mm 99 U 05	Jakoleff Jari	ku 90
Hertteli Arja	ku 72	Jalkanen Ari	mm 99
Hertteli Kalervo	ku 72	Jartti (Kervinen) Iiris	ku 83
Hilden Heidi	mm 11	Jarva Juhani	ku 69
Hilliaho Anni	mk 17 mm 19	Jauhiainen Ossi	mm 04
Hiltula Hannu	mm 99	Jauhola Tarja	ku 82
Hiltunen Elisa	mm 16	Joas Jenny	mm 07
Hinssa Heikki	mm 00	Joki Susann	mm 95 L 95
Hintsala Laura	mk 19	Jormanainen Axel	mk 18 mm 20
Hirvonen (Mäkinen) Eeva	ku 80	Junttila Elisa	mm 90
Holappa Raimo	ku 70	Juntunen Matti	mk 09
Huhtala Heidi	mm 07 U 07	Juntunen Mikko	mm 02
Huhtala Sisko	ku 81	Juola (Syrjäniemi) Helli	ku 65 mm 01
Husso Mirja	mm 91	Jurmu Hannu	ku 89 L 05
Husso OlliHeikki	mm 88	Jurmu Päivikki	ku 88
Huttunen Sanna	mm 12	Jurvelin (Ristolainen) Johanna	mm 98 L 99
Hynninen Juhani	ku 75	Jämsä Heikki	ku 81
Hynninen (Teittinen) Tuula	ku 81	Jäntti Riikka	mm 04
Hytönen Johanna	mm 10	Järvinen Tiina	mm 93

Järviö Ilkka	ku 79	Keränen Anne	ku 79
Kaasalainen (Ryynänen) Heli	mm 99 L 03	Keränen Heino	ku 78
Kajansinkko Jarmo	mm 01	Keränen (Mäkivirta) Merja	mm 95
Kaisto Marjaana	mm 03 L 06	Keränen Terhi-Tuulia	mm 03
Kajava Elisa	mm 13	Keskisipilä Outi	mm 04 U 07
Kajava Ossi	mm 89 L 93	Ketola Jukka	ku 73
Kajava Vesa-Pekka	mm 09 U 08	Ketola Sanna	mm 09
Kallasvaara Minna	mm 00	Kettunen Eero	ku 79
Kalliokoski Marcus	mm 13	Kettunen Liisa	mm 87 P 87
Kallunki Lauri-Kalle	mm 00	Kettunen Minna	mm 00
Kankaanpää (Haapala) Anne	mm 88	Kinnunen Johanna	mm 15
Kankkunen Olli	ku 78	Kinnunen Olli	mm 13
Kannisto Marja	mm 14	Kinnunen (Kiviniemi) Rebekka	mm 13 U 15
Kantola Eero	mm 03	Kirkinen Seppo	ku 80 du 85
Karaksela Petri	ku 83 du 85	Kirkkomäki MarjaLiisa	ku 73
Karjalainen Marika	mm 92	Kivelä (Göös) Ritva	mm 84
Karjalainen Pasi	mm 97 U 97	Kiviluoto Harri	ku 82
Karjalainen Päivi	mm 90	Kiviniemi Kalevi	ku 81 du 84
Karlsen Anna	mm 02	Kivioja Eeva	mm 13 U 12
Karsikas (Leinonen) Päivikki	mm 97 U 02	Kivistö Timo	ku 67
Karttunen Liisa	mm 89	Knuutila Hanna	mm 06
Katajala Aaro	ku 64	Koivisto Suvi	mm 07
Katajala Pirjo-Liisa	mm 95	Koivukoski Piritta	mm 03
Katajala Tuomas	mk 08	Koljonen Hanna	mk 17 mm 19
Kauhanen Helinä	ku 71	Koljonen Heikki	mm 97
Kauppi Kalevi	ku 74	Komi Hanna	mm 11
Kauppi Sari	ku 72	Komulainen Juha	ku 76
Kautto Kaisa	mm 91	Komulainen Rauni	ku 77
Kautto Mikko	ku 67 du 75	Komulainen Veijo	ku 81
Keinonen Jussi	mk 18 mm 20	Konttila Mirkkalea	mm 97
Keinonen Rebekka	mk 18 mm 20	Konttinen (Salo) Aulikki	mm 85
Kekkonen (Rönkä) Tuula	ku 67 du 73	Korkeakangas (Korhonen) Eeva	mm 87
Kellokoski Juliaana	mm 14	Korhonen (Logrén) Anja	ku 67
Kempainen Juhani	ku 71	Korhonen Heikki	ku 77
Kempainen Raija	ku 74	Korhonen (Kivimäki) Heljä	mm 92
KentalaPolso RaijaLeena	ku 70	Korhonen Kirsi	mm 92
Kerokoski (Romppanen) Elina	mm 99 U 02	Korhonen Mikko	mm 93 U 92

Korhonen (Aalto) Suvu	mm 96	Kärppä-Leskinen Annette	mm 08
Korhonen Pietari	mm 99	Laakso Elina	mm 01
Korhonen Tiina	mm 85	Laakso-Viholainen Anne	mm 07
Korkeakoski Matti	ku 64	Laamanen Pertti	ku 69 dl 74
Korkee (Peltomaa) Maarit	ku 81	Laine Keijo	mm 94
Korkiakoski Pentti	ku 80	Laine (Huttu-Hiltunen) Pirjo	mm 91
Korpela Martti	ku 65 dl 72	Laitinen (Pakarinen) Pia	mm 93
Korpi Eija	ku 84	Lanki (Partanen) Liisa	ku 82 du 86
Korpi Sirkku	mm 16	Lapinoja Leenamajja	mm 95
Korri Taija	mm 17	Latvakoski Seija-Leena	mm 94
Korts Maarja	mm 19 U 18	Laurila Tapio	ku 66
Korva Paula	mm 13	Lautjärvi Markku	ku 82 dl 85
Koskinen Kati	mm 16 U 16	Lautjärvi Riikka	mm 86
Koskinen Mari	mm 04	Lehtikangas Hannu	mm 00
Koskinen Marko	mm 08	Lehtinen (Kukkonen) Mari	mm 93
Koskitalo (Heiskanen) Airi	ku 82	Lehtinen Salla	mm 19
Kotiranta Pentti	ku 74	Lehtiniemi Ritva	ku 78
Kovanen Maiju	mm 19	Lehtola Juho	mm 12
Kraft Anne-Mari	mm 08	Lehtonen Leena-Maija	mm 08
Krank Outi	mm 00	Leinonen (Laiho) Tiina	mm 01
Kuittinen Martti	ku 81	Leinonen Stiina	mm 05
Kujanpää Maarit	mm 17	Lemmetyinen Johanna	mm 13
Kukko Eero	mm 99	Leppänen (Haavisto) Elina	ku 84
Kukko Jouni	mm 17	Leppänen Mari	mm 00
Kukko Minna	mm 17	Leppäranta (Ratus) Sirkku	mm 98
Kukko Saara	mm 02 L 05	Leskelä Pekka	mm 08 L 07
Kukkula Tapio	ku 70	Leutonen Elisa	ku 78
Kumpula Laura	mm 10	Leutonen Jukka	ku 82
Kuninkaanniemi Jukka	ku 67 du 78 dl 81	Lindgren Ville	mk 17
Kuoppala Pekka	ku 67	Lindqvist Kaarina	ku 71
Kuoppala Seija	ku 67	Linjama Jari	mm 11
Kurkela Matti	ku 71	Linjama Kasperi	mk 19
Kuronen (Hynninen) Merja	ku 81	Linjama Olli	ku 67
Kyllönen Anne	mm 12	Linjama-Puukki Pirjoriitta	ku 70
Kähkönen Pekka	ku 80 dl 88	Linna Anna-Mari	mm 00
Kärkölä Auli	mm 94	Linna Johanna	mm 86 U 90
Kärnä Joona	mk 16 mm 19 K 19	Linna (Hintikka) Päivi	mm 99

Linnanmäki Vesa	mm 97	Metsänheimo Jarkko	mm 93
Lintunen Maritta	mm 89 L 90	Metsänheimo Ulla	mm 99
Lintunen Petri	mm 91 U 99	Miettinen Sinikka	ku 84
Litmanen Sinikka	ku 75 dl 85	Miettinen Taija	mm 15
Liukko Arto	ku 71	Miettinen Ulla	mm 85
Logrén Eino	ku 67	Miettunen Olli-Jaakko	mm 18
Logrén (Holappa) Lea	ku 69	Mikkonen Auvo	ku 72
Logrén Osmo	ku 69	Mikkonen Eero	ku 69
Lohi Anna	mm 06	Mikkonen Juha	mm 00
Lohi Ari	mm 05 L 09	Mikkonen (Nylund) Seija	ku 72 dl 83
Loikas Sanna	mm 12	Mikkonen Tiina	mm 98
Lukkari-Lohi Alisa	mm 12	Modinos Eveliina	mm 18
Lumio Pekka	mm 89	Moilanen Matti	ku 67
Luukko Erkki	ku 65 du 73 dl 76	Mokkila-Karttunen Sari	mm 88 L 90
Läspä (Rimpiläinen) Päivi	ku 81	Mononen Heikki	mm 06 U 01
Löppönen Arto	mm 11	Multasuo Mirja	mm 91
Löppönen Heidi	mm 10	Murtooperä Elisa	mm 11 U 14
Löytty Sakari	MuT 2012	Murtooperä Martti	ku 78
Majuri Tapani	mm 12	Mustonen (Marttila) Ritva-Liisa	mm 98
Maksimainen Aimo	ku 77 (vain mus. aineet)	Muta Sanna-Mari	mm 04 L 06
Mansikkaniemi Sanna	mm 98	Muukkonen Erkki	ku 64
Mantere Arvo	ku 68 dl 79	Myllymäki Marika	mm 05
Mantsinen Päivi	mm 87	Mäkelä Pertti	ku 76
Makkonen (Matero) Merja	mm 94	Mäki Kirsi	mm 96
Marjanen Petrus	mk 18	Mäki Pentti	ku 79
Matikka Ilkka	ku 75	Mäkinen Kaisa	mm 99
Matikka Kauko	ku 69	Männistö Niina	mm 96
Matilainen Jukka	ku 73 du 82	Mäntymaa Pekka	ku 65
Matilainen Kaija	ku 78	Mäntyniemi (Suviaro) Maria	mm 87
Matilainen Keijo	ku 68	Mäntysalo Oiva	ku 80
Matilainen Riitta	ku 68	Mäntyvaara Pirjo	mm 08
Mattila Anu	mm 05	Mätäsaho (Moilanen) Miia	mm 00
Maukonen Jarkko	mm 98	Naamanka Matti	ku 66
Maukonen Lala	mm 96	Naarajärvi Seppo	ku 68 dl 75
Mehtälä Hannele	mm 18	Nappari Minna	mm 05
Mensalo Elsa	mk 18	Naukkarinen Kaisa	mm 89
Mertanen Matti	ku 82	Nevalainen (Haapasalo) Lahja	ku 81

Nevalainen Maire	ku 76	Palola Annukka	mm 13
Nicholls Richard	mm 12 K 11	Palola Elias	ku 66 dl 70
Niemelä Hannu	ku 82	Paloniemi (Waaraniemi) Lea	mm 99
Niemelä Leena	ku 84	Park-Jakobsson MiHwa	mm 09 L 06
Niemelä Leo	ku 67	Parviainen Hannu	ku 71
Niemelä Terttu	ku 75	Parviainen Jari	mm 97 L 99
Niemi Tero	mm 00	Parviainen Sirpa	mm 97
Nieminen Heli	mm 98	Parviainen Taru	mm 14
Nieminen Olavi	ku 66	Pasanen Katriina	ku 74
Nikku Sini	mk 17 mm 20	Pasanen Mikko	ku 72
Nikula (Eronen) Kaarina	ku 68	Patosalmi Paula	mm 93
Niskakangas Katri-Maarit	mm 08	Paukkeri Juha	mm 06
Niskala Kaija	mm 95	Paukku Terhi	mm 98
Nissinen Aino	mm 19 L 19	Pekkanen Sinikka	ku 74
Noponen Outi	mm 00 L 06	Pelkonen Hanna	mm 04
Noro Hanna	mm 12	Pellinen Marianna	mm 99
Nousiainen Kari	ku 76	Peltokangas Martti	ku 75
Nousiainen Mirka	mm 11	Peltokoski Tuija	mm 10
Nuorala Kaisa	ku 81	Peltoniemi (Vuoremaa) Anu	mm 85 L 92
Nurmi Juha	mm 95	Pennanen Pauli	ku 64
Nyman Anna Stina	mm 07	Pentikäinen (Kellokumpu) Hanna	ku 80
Oikari Susanna	mm 08	Pentikäinen (Stirling) Maria	mm 85
Oikarinen Matti	ku 66 du 73 dl 75 MuT 11	Penttinen (Ritala) Aili	ku 69
Ojala Eevi-Maria	mk 18	Penttinen Hanna	mm 07
Ojansivu Tuomo	ku 75	Perkkiö Timo	mm 93
Oksala Heikki	ku 72	Perkkiö Ville	mm 16
Oksavuori Sari	mm 05	Perttilä Päivi	mk 17 mm 19
Orjala Teija	mm 13	Perttu Svetlana	mm 18
Paananen KaisaLiisa	mm 89 U 92	Perttula Jaakko	ku 67 du 72
Paananen Katja	mk 19	Pesälä Anni	mm 19
Paananen (Perttula) Marjatta	ku 68	Pettinen Kari	ku 66
Paaso Päivi	mm 13	Peura Elina	mm 08
Paaso Raimo	mm 00	Pietiläinen Anna-Maria	mm 11
Paavaliemi Risto	ku 71	Pietiläinen Jouni	mm 00
Paavolainen Ilkka	ku 88	Pihanen Maija	ku 64
Padatsu Maria	mm 16	Pihlajaharju Tuula	mm 98
Palokangas Salla	ku 82	Piikki Jari	mm 87

Piilonen Laura	mm 12	Raukola Marja	mm 04
Piipponen Janne	mm 98	Rautakoski Ari	ku 82
Piironen Marjatta	ku 71	Rautelo Marja-Liisa	mm 92
Pirinen Valentina	mm 14	Rautio Rosa	mk 20
Pirkkalainen Merja	mk 08	Rautiola Iris	mm 13
Pishro Hanna	mm 17	Reijonen Heikki	ku 68
Pisto Taru	mm 13	Rekola Tapio	ku 75
Pitkäranta Paavo	ku 67 dl 76	Rintala (Pyykkö) Kaarina	ku 67
Piutula-Heinonkoski Anu	mm 89	Risku Antti	ku 75
Polso Sanna	mm 18 U 18	Risku Arto	ku 71
Poutiainen (Vuorinen) Maija	ku 67 dl 79	Rissanen Sauli	mm 09
Pulkinen Anu	mm 98	Ristolainen Arto	mm 97 U 98
Pulkinen Matti	ku 66	Ristolainen Kalle	mm 07
Pulli Matti	ku 72	Roiko Anna-Kaisa	mk 15 mm 19
Punnonen Seija	mm 96	Roikola Alpo	ku 75
Purontaus Juho	mk 18	Roikola Antti	ku 71
Putkonen Ossi	mk 18	Ruhanen Tuovi	mm 97
Puukko Arttu	mm 04	Ruostila Juha	ku 71
Pyykönen Pekka	ku 79	Rusanen Pertti	ku 72 dl 83
Pyylampi (Heikkinen) Riikka	mm 04	Rusava Paavo	mm 94
Päivärinta (Iivarinen) Anu	mm 94	Ruuska Esko	ku 78
Pärnänen Marja	ku 83	Ruuskanen (Erola) Hannele	mm 94 L 97
Pätsi Anni	mm 00	Ruuskanen Risto	mm 14
Pääkkönen Paula	ku 79	Rytkönen Martti	ku 72
Pöyhönen (Kosola) Anna	mm 12 L 12	Räsänen Heikki	ku 71
Pöykkö Enni	mk 08	Räsänen Satu	mm 94
Raassina Minna	mm 00	Rönkkönen Pekka	ku 78
Rahko Leo	ku 80	Saarela Matti	mm 98
Rainio-Alaranta Maria	mm 06	Saarelainen Janne	mm 11
Raiski Erkki	ku 77	Saarinen Jukka	mm 08
Rajalin-Tymura Pirjo	mm 06	Sagulin Mika	mm 02
Rannankari Annukka	ku 81	Sakko Tarja	mm 10
Rantala (Lehtonen) Heljä	ku 71	Salakari Mikko	mm 01 L 05
Rantala Kirsi	mm 07	Salmela Annmari	mm 96
Rantala Olli	MuT 12	Salmela Maria	mm 09
Rantasalo Reino	ku 68 du 84	Salmenkangas Janne	mm 12
Ratilainen Markus	mk 17	Salminen Hanna	mm 04
Ratilainen Miia	mm 16	Salminen Sakari	mm 04 U 07

Salomaa Sami	mm 98	Tapio Leena	mm 01
Salomäenpää Olli	mm 94	Tauriainen Hannu	ku 76
Salonen Jussi	mm 09 L 13	Tenhunen Helena	ku 83
Saraste Joonas	mm 02	Tenkanen Atte	mm 92
Sartema Esa	ku 81	Tervo Alma	mk 16
Sateila Hanna	mm 10	Tiainen (Koskikunnas) Minna	mm 91
Savolainen Ella	mk 20	Tiitu Päivi	mm 17
Savolainen Leila	mm 91	Timonen (Myllyaho) Aila	ku 75
Savolainen Simo	mm 85 P 91	Tissari Minna	mm 96
Selonen Arttu	mk 19	Togbenou Anna-Maria	mm 17
Seppälä Tuomo	ku 71	Toikkanen Aulis	ku 64
Seppänen Heikki	ku 84	Toivanen Matilda	mk 19
Seppänen Mikko	mm 99	Toivola Esa	mm 01 U 03
Setälä Riikka	mm 12	Toivola Sanna	mm 06
Silvola Esa-Pekka	mm 11	Toivonen Ilkka	mm 16
Sipakko Marjut	mm 92 L 93	Torri-Tuominen Mari	mm 91
Sivula Henna-Mari	mm 05	Tuhkalainen Pippa-Riina	mm 01
Skantz Kirsi	mm 00	Tuhkanen (Saastamoinen) Kaarina	ku 73
Sointula Marika	mm 05	Tuomikoski Rami	mk 17 mm 19
Somppi (Lepistö) Elina	ku 78 du 83	Tuomikoski Valtteri	mm 18
Sonkkanen (Tarkiainen) Hilkka	ku 72	Tuominiemi Henri	mm 02 U 02
Soranta Emilia	mm 14 U 14	Tuomisto Ari-Matti	mm 00
Soranta Juha	mm 03	Tuomola Riitta	ku 79
Soronen Kaarina	mm 00	Tuovinen Anna-Mari	mm 97
Sorvari Hannele	mm 14	Turpela Arto	mm 91
Stedt Paavo	ku 75 dl 78	Turpela Heini	mk 19
Suomala Emilia	mk 17 mm 19	Turpela Heli	mm 00
Suomala Johanna	mm 07	Tuura Riikka	mm 06
Suopuro Karo	mk 19	Turunen (Myller) Pirkko	ku 80 L 99
Syrjäniemi (Ranua) Eila	ku 74	Tyni Aki	mm 10
Syrjäniemi Pekka	ku 67	Tyni Erkki	ku 72 du 82
Syrjäniemi Saara	mm 06	Tyni Mirjami	mm 09
Tabell Jukka	mm 85	Tölli Riina	mm 17 U 16
Tahkola Annastiina	mm 95 L 97	Urponen Jenni	mm 99
Tahkola Pertti	mm 96 L 09	Vaakanainen Matti	mm 07
Taipalinen Terho	ku 67	Vaitiniemi Sauli	ku 73
Tamminen Suvu	mm 09	Valli Sofia	mm 19
Tapanainen Seija	mm 85	Valojärvi Aino	mm 04

Vapaavuori Pekka	MuT 01
Varonen Pekka	mm 00
Venäläinen Elise	mm 01
Verronen Maria	mm 06
Vesanto Sanna-Mari	mm 95
Vesterinen (Varis) Varpu	ku 67
Westerlund Annele	mm 99
Vikman Timo	mm 04
Viljakainen Raita	mk 17 mm 19
Viljamaa Anne	mm 06
Vilkki Suvi	mm 05
Virpi Hannu	mm 90
Virtanen Eija	mm 97 U 95 Cl 18
Virtanen Kristiina	mk 19
Vitri Elina	mk 17 mm 20
Vuohtoniemi Maila	ku 69
Vuorenmaa Tiina	mm 89
Vuorinen Pauliina	mm 09
Vuoristo (Remes) Elina	mm 98 L 06
Vähäniemi Päivikki	ku 72
Vähäsarja Erkki	ku 69
Vähäsarja Risto	ku 78 mm 13
Vähäsarja Seija	ku 71
Vähäsöyrinki Ilona	mm 14
Vähäsöyrinki Joose	mm 08
Väinölä Maria	mm 84 U 87
Väisänen Anna-Kaisa	mm 05
Väisänen Pekka	mm 89
Välimäki Esko	ku 65
Välimäki Johanna	mm 09
Väätäinen Osmo	mm 86
Väätäinen (Voutilainen) Taina	mm 90
Ylikoski Eveliina	mm 18
Ylimäki Tiina	mm 11
Ylönen Pertti	mm 85
Ylönen Tero	mm 06
Åberg Anu	mm 94
Örthén (Liiri) Jenni	mm 08

Liite 3. Kuopion yksikön urut ja vanhan musiikin soittimet 2020.

Urut

Musiikkikeskus

Kangasalan Urkutehdas 1961 5/II
 Kangasalan Urkutehdas 1975 5/II
 Pentti Pelto 1969–1974 (1969–1985 rakentajan kotiurkuina) 13/II
 Martti Porthan 1992 5/II
 Jouko Pirkkanen 1992 1/I (osia: Kangasala 1967 2/II)
 Veikko Virtanen 2019 15/II
 Content Mondri -digitaaliurut, 3 sormiota

Hermannin aukio

Kangasalan Urkutehdas 1963 9/II
 Kangasalan Urkutehdas 1965 3/II
 Veikko Virtanen 1967/Jouko Pirkkanen 1985 12/II
 Hans Heinrich 1970 2/I
 Hans Heinrich 1979 13/II
 Verschueren Orgelbouw 1992 18/II
 Arno Pelto & Jouko Pirkkanen 2003 5+1/II

Muut soittimet

Jalkioklavikordi: kaksi sidottua Wählström-tyyppistä (1752) kaksikuoroista sormiota ja itsenäinen sidottu kolmikuoroinen jalkio, rak. Pekka Vapaavuori ja oppilaat
 klavikordi, Specken-Svensson, 5 oktaavia, sitomaton kaksikuoroinen
 Sähköklavikordi, 4 oktaavia, sidottu ja kaksikuoroinen. Suunn. ja rak. Jonte Knif.
 Wählström-klavikordi, neljä oktaavia, sidottu kaksikuoroinen, rak. Pekka Vapaavuori ja opiskelijaryhmä
 Wählström-klavikordi, neljä oktaavia, sidottu kaksikuoroinen, rak. Pentti Thure
 Anonymus-klavikordi, sidottu kaksikuoroinen, murrettu oktaavi, rak. Mikko Korhonen
 italialaistyyppinen virginaali, Marc Ducornet
 cembalo, Henk van Schevikhoven, 2x8', 1 man.

cembalo, John Rooks, 2x8' + 4', 2 man, omistaja Kuopion kaupunginorkesteri

fortepiano, Stein, viisi oktaavia, kaksi- ja kolmikuoroinen, rak. Pentti Peltö.

taffelpiano, Granholm, kaksi- ja kolmikuoroinen, rak. Helsingissä 1865

harmoni, Schiedmeyer, 1800-luvun puolivälistä, puhaltava

harmoni, Hörügel, omistaja Mikko Korhonen

harmoni, harrastelijan rakentama 1900-luvun alusta

harmoni, Halonen

Liite 4. Sibelius-Akatemian julkaisuja, joiden tuottamiseen Kuopion koulutus on osallistunut.

Pajamo, Reijo (Hrsg.)	<i>Kirchenmusik in Finnland</i> (1993)
Tuppurainen, Erkki	Suomalaisten urkurien Bach-soitto ja sen esikuvat (1994)
Pajamo, Reijo (toim.)	<i>Näkökulmia Suomen kirkkomusiikkiin</i> (1994)
Tuppurainen, Erkki (toim.)	<i>Tabulatura 1995</i> (1995)
Pelto, Pentti (toim.)	<i>Ikkunoita Suomen urkuhistoriaan</i> (1996)
Tuppurainen, Erkki (toim.)	<i>Tabulatura 1997</i> (1998)
Hannikainen, Päivi-Liisa (toim.)	<i>Soikaa urut, laulakaa klaveerit</i> . Juhlakirja Pentti Pellon 60-vuotispäivänä 26.8.1998 (1998)
Tuppurainen, Erkki (toim.)	<i>Virsin, lauluin, psalmtarein</i> . Juhlakirja Reijo Pajamon 60-vuotispäivänä 27.9.1998 (1998)
Tuppurainen, Erkki (ed.)	<i>Cantate cantica socii</i> . Liturgy and Music in Finland. Second, revised edition with additions (1998)
Peitsalo, Peter (toim.)	<i>Krohn-symposium</i> (2000)
Pelto, Pentti (toim.)	<i>Klavikordikirja</i> (2001)
Pajamo, Reijo	<i>Kirkkomusiikin osasto 50 vuotta</i> . Tabulatura 2001. (2001)
Tuppurainen, Erkki & Urponen, Jenni (toim.)	<i>Tabulatura 2000</i> (2001)
Vapaavuori, Pekka	<i>Viisi muunnelmaa Anders Wählströmin teemasta</i> . Soinnin ja soitettavuuden muuttajat Wählström-klavikordin rekonstruktiossa (2003)
Peitsalo, Peter (toim.)	<i>Urut ajassa</i> . Juhlakirja Kari Jussilalle 1.11.2003 (2003)
Hannikainen, Jorma	<i>Suomeksi suomalaisten tähden</i> . Kansankielisen tekstin ja sävelmän suhde Michael Bartholdi Gunnæruksen suomenkielisessä Officia Missæ -introituskokoelmassa (1605) (2006)
Taitto, Ilkka (toim.)	<i>Tabulatura 2006</i> (2007)
Lehtola, Jan	<i>Oskar Merikannon perintö suomalaiselle urkutaiteelle</i> (2009)
Tuppurainen, Erkki & Hannikainen, Jorma (toim.)	<i>Suomenkielisiä kirkkolauluja 1500-1600-luvuilta</i> (2010)
Hannikainen, Jorma (toim.)	<i>Facultas ludendi</i> . Erkki Tuppuraisen juhlakirja (2010)
Lehtola, Jan (toim.)	<i>Merikanto-symposium</i> (2011)
Oikarinen, Matti	<i>Urkurin soittoasennon biomekaaninen analyysi</i> . Videointi vartalon ja raajojen liikkeiden kuvaajana (2011)
Rantala, Olli	<i>Klaveerit rinnakkain</i> . Urkujen- ja pianonsoiton opinnot Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutuksessa (2011)
Raijas, Reima	<i>Transkriptio pianistin muusikkouden avartajana</i> (2012)

- Tuppurainen, Erkki (toim.) *Codex Westh: Westhin koodeksin kirkkolaulut* (2012)
Harju, Tommi *Kirjaja, kirjeitä ja musiikillisia pienyhteisöjä. Johann Gottfried
Waltherin (1684–1748) merkitys kanonisoituneessa
musiikinhistoriassa* (2015)

Lähteitä ja kirjallisuutta

- Ahonen, Maija-Liisa: *Viisi vuosikymmentä*. Kuopion konservatorio 1954–2004. Kuopion konservatorio 2004.
- Jalkanen, Kaarlo: *Lukkarin ja urkurin virka Suomessa 1809–1870*. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran Toimituksia 101. Rauma 1976.
- Jalkanen, Kaarlo: *Lukkarin ja urkurin virka Suomessa 1870–1918*. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran Toimituksia 108. Rauma 1978.
- Jalkanen, Kaarlo: *Lukkarin ja urkurin virka Suomessa 1721–1809*. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran Toimituksia 138. Rauma 1986.
- Kanttorin koulutus ja virka*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokouksen 16.2.1994 asettaman työryhmän mietintö. Suomen ev. lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 1995:3
- Pajamo, Reijo: *Kirkkomusiikin osasto 50 vuotta*. Helsinki: Sibelius-Akatemia 2001
- Pajamo, Reijo: *Musiikkiopistosta musiikkiyliopistoksi*. Sibelius-Akatemia 125 vuotta.: Sibelius-Akatemia 2007.
- Pajamo, Reijo (toim.): *Leivästä, Sanasta ja Musiikista*. Suomen kanttori-urkuriliitto 100 vuotta. Helsinki: Kirjapaja 2007.
- Pajamo, Reijo & Tuppurainen, Erkki: *Suomen musiikin historia. Kirkkomusiikki*. Helsinki: WSOY 2004.
- Sandholm, Åke: *Klockarna i Finland på 1500- och 1600-talet*. Åbo Akademi 1966. Saatavissa Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kirjaston Kuopion toimipisteestä.
- Taideyliopisto: *Toimintakertomus ja tilinpäätös 2019*. [Taideyliopiston hallituksen 22.4.2020 hyväksymä ja yliopistokollegion 15.6.2020 vahvistama painamaton raportti.] Helsinki: Taideyliopisto 2020.
- [Tuppurainen, Erkki:] *30 vuotta kirkkomusiikkikoulutusta Kuopiossa*. Sibelius-Akatemian Kuopion osasto 1990

Kuvat ovat pääosin peräisin Sibelius-Akatemian Kuopion yksikön arkistosta. Kuvaaja ei ole tiedossa, ellei kuvatekstissä toisin mainita.

60 VUOTTA KIRKKOMUSIIKKI- KOULUTUSTA KUOPIOSSA

Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kuopion yksikkö jatkaa toimintaa, joka alkoi Kuopiossa vuonna 1960. Kesään 2020 mennessä Kuopiosta on valmistunut 207 kanttoriurkuria, 365 musiikin maisteria ja 7 musiikin tohtoria. Käsillä oleva teos pyrkii tuomaan esille Kuopiossa 60 vuoden aikana tapahtuneen kirkkomusiikkikoulutuksen synnyn ja kehityksen. Tiedot perustuvat muiden lähteiden lisäksi vuosien 1969–2010 osalta myös Tuppuraisen omiin kirjauksiin kirkkomusiikin kouluttajana Kuopiossa.

FM, MuT Erkki Tuppurainen (s. 1945) on toiminut kirkkomusiikin professorina sekä Sibelius-Akatemian Kuopion koulutusyksikön johtajana. Lisäksi hän on toiminut Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokouksen asettaman kanttorikoulutustoimikunnan jäsenenä ja sihteerinä sekä kirkkohallituksen asettamissa työryhmissä.

**UNIARTS
HELSINKI**

X SIBELIUS ACADEMY

30
V U O
T T A

MUSIIKIN TOHTOREITA
SIBELIUS-AKATEMIASTA

ISBN 978-952-329-163-8
ISSN 0359-2308